

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
ІНСТИТУТ ПРАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА АРТ-МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА АРТ-МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ІВЕНТ-ТЕХНОЛОГІЙ

На правах рукопису

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр
на тему:

КУЛЬТУРНІ ТА КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ В СИСТЕМІ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Виконала здобувачка II курсу,
групи МКД-11-22з
спеціальності: 028 Менеджмент
соціокультурної діяльності
Мілевська Вікторія Володимирівна
Керівник: канд. історичних наук,
доцент Філіна Т. В.
Рецензент: канд. філософських наук,
доцент Шкіль Л. Л.

Допущено до захисту:
протокол засідання кафедри
№ 5 від 22 листопада 2023 р.
в.о. завідувача кафедри арт-менеджменту
та івент-технологій
_____ Вікторія ДОБРОВОЛЬСЬКА

Київ – 2023

АНОТАЦІЯ

Мілевська В. В. Культурні та креативні індустрії в системі міжкультурного співробітництва України та Великобританії. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Об’єкт дослідження – міжкультурне співробітництво України та Великобританії.

Предмет дослідження – місце культурних та креативних індустрій в україно-британському міжкультурному співробітництві.

Мета дослідження – дослідити тенденції україно-британського міжкультурного співробітництва і визначити місце культурних та креативних індустрій в ньому.

У кваліфікаційній роботі визначено місце культурної дипломатії в сучасному соціокультурному середовищі та розглянуто моделі міжкультурного співробітництва. Окрім цього, визначено специфіку креативної економіки та етапи розвитку культурних та креативних індустрій. Авторка дослідила напрями міжкультурного співробітництва України та Великобританії; розглянула україно-британські культурні проєкти, реалізовані в 2022 – 2023 роках. У роботі визначено труднощі, які виникали під час проведення спільних україно-британських проєктів, серед яких виділено мовний бар’єр та проблему долучитися до діяльності у складі команди в короткі терміни. Зазначено, що українці, які стають частиною культурних та креативних проєктів у Великобританії отримують: досвід оволодіння новими знаннями; навички участі в організації та проведенні культурно-мистецьких проєктів; можливість налагодження зв’язків в середовищі культурних та креативних індустрій.

Ключові слова: культурна дипломатія, міжкультурне співробітництво, креативна економіка, культурні та креативні індустрії.

Milevskaya V. V. Cultural and creative industries in the system of intercultural cooperation between Ukraine and the UK. – Qualification work on manuscript rights.

Object of research – intercultural cooperation between Ukraine and the UK.

Subject of research – The place of cultural and creative industries in Ukrainian-British intercultural cooperation.

The purpose of the study – to explore the trends of Ukrainian-British intercultural cooperation and determine the place of cultural and creative industries in it.

The qualification work defines the place of cultural diplomacy in the modern socio-cultural environment and examines models of intercultural cooperation. In addition, the specifics of the creative economy and the stages of development of cultural and creative industries are identified. The author has explored the areas of intercultural cooperation between Ukraine and the UK; reviewed Ukrainian-British cultural projects implemented in 2022-2023. The paper identifies the difficulties that arose during the implementation of joint Ukrainian-British projects, including the language barrier and the problem of joining the activities as part of a team in a short time. It is noted that Ukrainians who become part of cultural and creative projects in the UK gain: experience in acquiring new knowledge; skills in participating in the organisation and conduct of cultural and artistic projects; and the opportunity to establish connections in the cultural and creative industries.

Keywords: cultural diplomacy, intercultural cooperation, creative economy, cultural and creative industries.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	
МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	
1.1. Культурна дипломатія в сучасному соціокультурному просторі	10
1.2. Міжкультурне співробітництво як об'єкт наукового розгляду	18
1.3. Моделі міжкультурного співробітництва	23
<i>Висновки до першого розділу</i>	31
РОЗДІЛ II. КУЛЬТУРНІ ТА КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ В СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	
2.1. Особливості та тенденції розвитку креативної економіки	34
2.2. Специфіка культурних та креативних індустрій	41
2.3. Функціонування культурних та креативних індустрій в умовах гібридних загроз	48
<i>Висновки до другого розділу</i>	54
РОЗДІЛ III. МІЖКУЛЬТУРНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	
3.1. Розвиток україно-британських культурних взаємин	58
3.2. Україно-британські проекти у сфері міжкультурного співробітництва на державному та місцевому рівнях	65
3.3. Специфіка україно-британського міжкультурного співробітництва на місцевому рівні: реалії сьогодення	74
<i>Висновки до третього розділу</i>	77
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	86
ДОДАТКИ	99

ВСТУП

Актуальність дослідження. У період сучасних соціально-культурних трансформацій особливої гостроти набуває питання міжнародної співпраці та міжкультурного співробітництва країн світу. Науково-технічний прогрес, гібридні загрози, економічні та політичні зміни, відкрита збройна агресія призвели до того, що громадяни різних держав намагаються вирішувати глобальні проблеми виживання. Наявність протиріч та відмінностей між країнами та народами призводить до того, що представники різних культур вимушені шукати взаєморозуміння та знаходити можливості для результативної співпраці.

Міжкультурне співробітництво, в порівнянні з політичною взаємодією та економічною співпрацею, є складним і важливим завданням. Головним у ньому є пошук спільної мови, поєднання різних світоглядів, ідентичностей та систем цінностей. При організації процесу міжкультурного співробітництва між різними групами людей необхідно враховувати їх менталітет та національну специфіку. Нехтування зазначеними фактами може призвести до непорозуміння та навіть конфліктів.

Особливої гостроти питання міжкультурного співробітництва набуло в сучасній Україні з початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації. Мільйони українців вимушені були покинути рідні домівки та переїхати у безпечні місця і регіони. Значна кількість наших співгромадян опинилася у Великобританії, де продовжила працювати, здобувати освіту і будувати плани на майбутнє, підтримуючи зв'язки з Україною, реалізуючи спільні україно-британські міжкультурні проєкти, популяризуючи українську культуру і задовольняючи культурні потреби українців у Сполученому Королівстві.

Україно-британська співпраця у сфері культурних та креативних індустрій поглибилася і завдяки грантовій підтримці та новим спільним проектам стала доступною для більшої кількості українських митців, культурних менеджерів та представників творчих професій. Разом з тим, нові реалії продемонстрували певні труднощі, які виникають під час україно-британського міжкультурного співробітництва. Всебічне дослідження та розгляд таких проблем покращить співпрацю, допоможе зробити висновки та поглибить взаємодію між представниками України та Великобританії в процесі підготовки та реалізації міжкультурних заходів. Цим і обумовлений вибір теми магістерської роботи.

Мета дослідження – дослідити тенденції україно-британського міжкультурного співробітництва і визначити місце культурних та креативних індустрій в ньому.

Поставлена мета зумовила вирішення таких **завдань**:

- проаналізувати наукові джерела і з’ясувати місце культурної дипломатії в сучасному соціокультурному середовищі;
- визначити специфіку креативної економіки;
- простежити етапи розвитку культурних та креативних індустрій;
- дослідити напрями міжкультурного співробітництва України та Великобританії;
- розглянути україно-британські культурні проекти, реалізовані в 2022 – 2023 роках;
- розробити і реалізувати україно-британські культурні заходи;
- виокремити труднощі, які виникають у українських переселенців під час реалізації спільних україно-британських культурних проектів.

Об’єкт дослідження – міжкультурне співробітництво України та Великобританії.

Предмет дослідження – місце культурних та креативних індустрій в україно-британському міжкультурному співробітництві.

Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових та спеціальних методів. Метод класифікації був застосований в процесі опрацювання наукових джерел; аналітичний метод дозволив дослідити культурну дипломатію та міжкультурне співробітництво України з Великобританією; описово-аналітичний метод уможливив з'ясування специфіки креативної економіки; порівняльно-історичний метод використовувався при розгляді етапів розвитку культурних та креативних індустрій; завдяки методу систематизації було виокремлено україно-британські культурні проекти, реалізовані у 2022-2023 роках; при формуванні висновків використовувався метод узагальнення.

Джерельна база та стан наукової розробленості теми. Теоретичну основу дослідження міжкультурного співробітництва України та Великобританії становлять праці українських та закордонних науковців. У сучасній науці існує значна кількість монографій, наукових статей, Інтернет-джерел, які висвітлюють питання пов'язані з місцем культурної дипломатії та міжкультурного співробітництва в сучасному світі.

Специфіку та механізми культурної дипломатії досліджували Л. Вовчук та К. Лабик [7], Д. Дубов та С. Дубова [17], І. Костиця, М. Шевченко та Н. Янченко [22], О. Овчарук [38], М. Ожеван та О. Кучмій [39], В. Парчевська та І. Паніна [42], Н. Ржевська [55], О. Розумна [57], Л. Шевченко [78]. Н. Сербіна та О. Кучмій [60] розглядали культурну дипломатію як інструмент зовнішньої політики сучасної європейської держави. Досвід функціонування європейських інститутів культурної дипломатії вивчала О. Розумна [56]. Культурна дипломатія як інструмент протидії гібридним загрозам стала предметом розгляду І. Петрова [44]. Культурні цінності як інструмент гібридних загроз досліджувала

Т. Рева [54]. Міжнародна культурна співпраця на прикладі реалізації соціокультурних проєктів висвітлювалася в роботі Л. Казначеєвої [20]. Міжкультурне співробітництво в умовах глобалізаційних перетворень вивчала О. Бучковська [4]. Міжкультурні комунікації стали предметом розгляду О. Кучмій [32] та І. Шупти [80].

Значну частину досліджень становлять праці присвячені міжкультурним зв'язкам України та Великобританії, зокрема роботи Д. Бад'йор [1], В. Бучинської [3] та Р. Кравець [23]. Політико-правову україно-британську співпрацю досліджувала К. Склярєнко [61]. Міжнародну роль Великобританії в умовах російсько-української війни аналізував А. Грубінко [15]. Співробітництво країн в умовах російсько-української війни розглядав Ю. Стужук [65].

Увага українських та зарубіжних науковців зосереджена на аналізі креативної економіки та значенні культурних та креативних індустрій в сучасному світі. Так, креативну економіку розглядали В. Куриляк, М. Живко та Б. Літовченко [30], J. Potts [97]. Теоретичні та практичні аспекти культурних та креативних індустрій досліджували Т. Галахова [8], Ю. Євпак [18], Н. Карасьова [21], І. Пархоменко [41], І. Петрова [44], Ю. Ткач [68], Н. Чорна [77], Н. Collins [84], С. Henry [90], Р. Jeffcutt [91]. Креативні індустрії в період кризових потрясінь аналізували М. Проскуріна та Ю. Тимченко [53].

Основою магістерської роботи стала законодавча база, зокрема було проаналізовано Закон України «Про культуру» [19]. Джерелом дослідження також стали сайти Міністерства закордонних справ України [], посольства України у Великобританії [49] та Великобританії в Україні [50], Британської Ради в Україні [33], Українського інституту [64].

Наукова новизна полягає у постановці проблеми магістерського дослідження, аналізі міжкультурного співробітництва України та Великобританії

у 2022-2023 роках, визначенні місця культурних та креативних індустрій в системі україно-британського міжкультурного співробітництва.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці та реалізації заходів у рамках культурної співпраці з громадою району Тест-Веллі, графство Гемпшир, Англія; також результати магістерської роботи можуть бути використані у подальших дослідженнях україно-британського міжкультурного співробітництва та при організації проєктів у сфері культурних та креативних індустрій.

Апробацію результатів дослідження було здійснено шляхом оприлюднення досягнутих результатів на XV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології», 19 жовтня 2023 року, тема доповіді «Сучасні напрями міжкультурного співробітництва» [103]; на VII Всеукраїнській науковій конференції молодих вчених, аспірантів та магістрантів «Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір», 2 листопада 2023 року, тема доповіді «Місце креативної економіки в сучасному соціокультурному просторі» [104]. Окрім цього, матеріали магістерської роботи ґрунтуються на досвіді практичної діяльності авторки, що стало основою для написання третього розділу магістерського дослідження.

Структура та обсяг дослідження обумовлені метою та завданнями магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що об'єднані у 9 підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг магістерської роботи становить 117 сторінок, з них основний текст – 82 сторінки, список використаних джерел налічує 104 найменування. Робота містить 5 додатків, 4 таблиці та 7 рисунків.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

1.1. Культурна дипломатія в сучасному соціокультурному просторі

Поняття «культурна дипломатія» використовується для опису процесу обміну ідеями та інформацією, мистецтвом, способом життя, системами цінностей, традиціями, віруваннями та іншими аспектами культури для сприяння кращому розумінню між народами. Але «культурна дипломатія» може виступати як «вулиця з одностороннім рухом», а недвостороннім обміном, коли одна держава концентрує свої зусилля на просуванні своїх національних інтересів (політики, мови, ідентичності) у світовому культурному полі. Культурна дипломатія використовувалась як трансформована ідея старих місіонерських традицій, щоб, по-перше, переконливо розповісти світові про досягнення певної країни не тільки в культурній, а й політичній, економічній та соціальній сферах; по-друге, для кращого розуміння зарубіжних культур (У. Глейд); звертаючись до проблеми ототожнення політики культурної дипломатії та зовнішньополітичної пропаганди К. Малкехі, вважає, що вони мають спільні характеристики, тобто здійснюються урядовими структурами, що представляють національні інтереси за кордоном. Але пропаганда, як правило, використовується в якості інструменту інформаційного та психологічного впливу (через розповсюдження кінопродукції, новин, радіопередач тощо) задля нав'язування переконань у неправильності зовнішньої політики тієї чи іншої країни. Натомість культурна дипломатія використовує непрямі методи позиціонування через технології публічних відносин і реалізується через освітні програми та культурні обміни [60, с. 123].

Культурна дипломатія є невід'ємною складовою публічною дипломатії, зазначає І. Петров. Вона так само є одним із основних елементів реалізації стратегічних комунікацій держави, що спрямовані на просування її національних інтересів. Фактично, культурна дипломатія є інструментом м'якої сили та має застосовуватись для сприяння вирішенню завдань традиційної дипломатії. Особливої актуальності вона набуває в умовах гібридної агресії проти України [43, с. 189].

Культурна дипломатія не використовує силу, військову міць та будь-які засоби, які здатні спричинити розбрат, завдати людських втрат та призвести до військових конфліктів, у своєму арсеналі даний різновид дипломатії має такі засоби, як: пропаганду, міжкультурний діалог та використання у різноманітних формах надбань культури. Варто зазначити, що пропаганду в даному розрізі не слід розглядати як насильницьке нав'язування. Пропаганда у рамках культурної дипломатії є відображенням культури іншої держави, репрезентації її для всього світу, тим самим створення необхідного іміджу держави на міжнародній арені в очах інших. Пропаганду можна використовувати для поширення здорового способу життя, бережного ставлення до навколишнього середовища тощо [7, с. 331].

Основою сучасної культурної дипломатії є концепція Джозефа Ная, який порівнював неореалістичну «жорстку силу» із зовсім іншим набором чинників, які він назвав «м'якою силою». На думку дослідника, влада – це здатність впливати на інших, щоб отримати бажані результати. Можна скоригувати чужу поведінку трьома способами: загрозами примусу, спонуканням або залученням, що змушує інших бажати того, що ти хочеш. «М'яка сила» спирається на здатність формувати уподобання інших. У міжнародній політиці фактори, що створюють «м'яку силу», значною мірою виникають із цінностей, які організація чи країна виражає у своїй культурі, у прикладах, які вона встановлює своїми

діями та засобами, які застосовує до врегулювання відносин. Аналізуючи важливість «м'якої сили», Дж. Най описує три джерела – механізми, за допомогою яких країна може її застосовувати: культура (за умови її привабливості для інших), політичні цінності (коли вони переважно збігаються в усіх учасників взаємодії) та зовнішня політика (коли вона розглядається як законна та має моральний авторитет). Культурна дипломатія може здійснюватися на трьох рівнях: державному (для просування національних інтересів через уряди чи інші органи влади), суспільному (громадські організації та фізичні особи розвивають можливості для взаємного культурного обміну) і приватному (реалізується приватними компаніями, зацікавленими в розширенні міжкультурної комунікації) [42, с. 75].

До складових успішного впливу «м'якої сили» можна віднести наступні:

- системність в промоції позитивного іміджу держави в суспільній свідомості як власної країни, так й інших держав;
- оперативність проведення інформаційно-пропагандистських акцій (пресконференцій, брифінгів, прес-релізів, публікацій інформаційних статей);
- достовірність урядових PR-кампаній, що ґрунтуються на реальній матеріально-документальній базі, всебічність висвітлення подій;
- координація дій всіх державних PR-відомств та чітка регламентація освітлення найбільш важливих для національних інтересів країни та її іміджу проблем;
- постійний моніторинг світових інформаційних потоків, котрі відображають імідж держави, нейтралізація діяльності інформаційних суб'єктів, що руйнують її позитивний образ;
- вивчення іноземного досвіду впровадження «м'якої сили» для просування національних інтересів;

– встановлення інформаційної взаємодії із зарубіжними структурами з метою інформаційної інтеграції держави в основні світові процеси та посилення її впливу у глобальному інформаційному просторі [22, с. 23-24].

Утім, необхідно зазначити, що в 2010-х роках країни Західної Європи відходять від традиційного розуміння концепцій культурної дипломатії та «м'якої сили» і пропонують поняття культурної співпраці та міжнародних культурних відносин (*international cultural relations*). Стратегія ЄС 2016 року щодо розвитку міжнаціональних культурних відносин передбачає: підтримку культури як рушія сталого соціального та економічного розвитку; просування культури та міжкультурного діалогу заради мирних відносин між спільнотами; посилення співпраці в галузі культурної спадщини. На відміну від односторонньої промоції або навіть пропаганди засобами культури, принцип культурних відносин базується на усвідомленні цінностей розмаїття, рівноважливості світових культур, необхідності співпраці задля досягнення спільного порядку денного [64, с. 11].

Д. Дубов та С. Дубова зауважують, що культурна дипломатія (зважаючи на її основні механізми реалізації) має безпосереднє відношення до впровадження стратегічного нарративу як форми метаповідання. Більше того, зважаючи на те, що стратегічний нарратив має бути не лише розроблений, а й належним чином «оформлений» для різних цільових груп, це зумовлює потребу активного залучення механізмів культурної дипломатії щонайменше у двох ключових елементах. По-перше, створення належного контенту (в різних формах) для реалізації стратегічного нарративу. По-друге, адаптування цього контенту до різних культурних традицій цільових аудиторій. Це потребує найтіснішого зв'язку відповідальних державних структур (передусім, профільних відомств, що відповідають за стратегічні комунікації) із представниками культурного простору держави, так і з представниками закордонних культурних просторів

(які, з одного боку, самі є цільовими аудиторіями для донесення українського нарративу, а з іншого – вони є каналом, через який цей нарратив поширюється в інших цільових аудиторіях) [17, с. 67].

Рисунок 1.1. Складові культурної дипломатії

Н. Сербіна та О. Кучмій доходять висновку, що культурна дипломатія визначається як наукова субстанція та як реальність політики міжкультурного співробітництва, має національну специфіку і технології здійснення, використовується як інструмент міжурядового співробітництва задля забезпечення національних інтересів на глобальному, регіональному і національному рівнях [60, с. 124]

О. Разумова визначає наступні функції культурної дипломатії:

- поширення інформації про країну через проведення культурних і мистецьких заходів, роботу культурних інституцій, популяризацію та пропаганду мови, мистецтва, культурної спадщини й національної кухні;
- формування позитивного іміджу країни у світі;
- налагодження двосторонніх зв'язків із країною перебування;
- поширення політичного впливу у країнах перебування;
- сприяння економічному розвитку держави, вихід на нові ринки [56].

Розглядаючи мистецьку складову культурної дипломатії О. Овчарук зазначає, що культурна дипломатія – це інструмент державної політики, розрахований на тривалу перспективу, а тому й не має бути конкретним знаряддям політичної орієнтації. Культурна дипломатія – це продаж іміджу країни засобами культури. При цьому саме мистецтво надає витонченості та «лагідності» політичним стратегіям, допомагає утримати повагу до країни, нації, конкретної людини, як представника суспільства. Адже політичні режими змінюються, а емоційна пам'ять залишається назавжди [38, с. 67-68].

І. Костиря, М. Шевченко та Н. Янченко наголошують, що фактор культури у світовій політиці на сьогодні набуває осучасненого значення, вагомо зростає його вплив на загальносвітові соціально-економічні процеси та міжнародні відносини. У зв'язку з цим держави все більше звертають увагу на розвиток своєї культурної дипломатії, оскільки експорт, розповсюдження і популяризація національної культури є надійним і діючим інструментом зовнішньої політики і ефективним засобом представлення національних інтересів на міжнародній арені [22, с. 23].

За допомогою використання такого специфічного інструменту досягнення політичних цілей, як культурна дипломатія, держава може:

- підвищити ефективність зовнішньої політики;
- підняти престиж власної країни, уряду, політики як в міжнародному політичному середовищі, так і серед світової громадськості;
- подолати упередженість щодо країни, зменшити вплив негативних тенденцій політико-ідеологічного походження, зміцнити міжнародний авторитет держави, продемонструвати відкритість суспільства та його демократичні цінності;

- вплинути на формування багатополюсної системи міжнародних відносин, яка відображає культурно-політичне розмаїття та взаємозалежність сучасного світу;
- сформувати позитивний економічний клімат для іноземних інвестицій, сприяти розвитку туристичної індустрії;
- представити культуру як складову формування державного бренду;
- позиціонувати політику держави, що має високий науковий, інтелектуальний та культурний потенціал [60, с. 122-123].

Культурна дипломатія XXI століття полягає в тому, щоб суспільство разом із органами влади розвивали міждержавну співпрацю, створювали мережі комунікації між представниками культурних, мистецьких і освітніх напрямів різних країн. Адже формування громадської думки щодо певної держави, відіграє значну роль для подальшої співпраці, формує позитивне ставлення до інших народів та допомагає змінювати сформовані негативні стереотипи. Громадська дипломатія в своєму визначенні є дуже широкою та об'єднує в собі публічну дипломатію, культурну дипломатію, цифрову дипломатію і охоплює різні верстви суспільства. Громадськості останнім часом стало набагато легше вийти в міжнародний простір за рахунок інтернет ресурсів. Створено онлайн-платформи для обміну культурних надбань минулого і реклаमाції сучасних витворів мистецтва. Основними суб'єктами культурної дипломатії XXI століття є інститути державної влади, громадські активісти, неурядові організації, українські митці, науковці, журналісти, студенти, викладачі, політики. Серед цілей культурної дипломатії XXI століття виділяють: розвиток зовнішньої політики; формування іміджу держави; вдосконалення внутрішньої культурної політики держави, її актуалізація та модернізація [78, с. 258].

Важливо розуміти, що для функціонування інституцій культурної дипломатії повинна бути державна підтримка, зокрема фінансова. Тільки тоді

культурна дипломатія стане якісним механізмом впровадження успішної лінії зовнішньої політики. Провідним у розвитку культурної дипломатії є мовний елемент. Від популярності мови залежить престиж національної культури і освіти, що, в свою чергу, формують попит на мову. Таким чином, виробляється формула мовного ідентифікатора держави на міжнародному рівні. А при належній співпраці на рівні культурної дипломатії поширення набувають ідеї рівності, відкритості, розмаїття, що позитивно впливає на процес глобалізації. На цьому й базується діалог культур [22, с. 22].

Культурна дипломатія спрямована продемонструвати міць національної влади, рівень добробуту та науково-технічних досягнень, конкурентоспроможність у всіх сферах, від спорту і до військової могутності, а також загальну довіру нації. Крім того, оскільки культурна дипломатія містить в собі політичні та ідеологічні аргументи, застосовує мову переконання і пропаганди, то може бути використана, як інструмент політичної боротьби і бути корисною для досягнення традиційних цілей війни [7, с. 333].

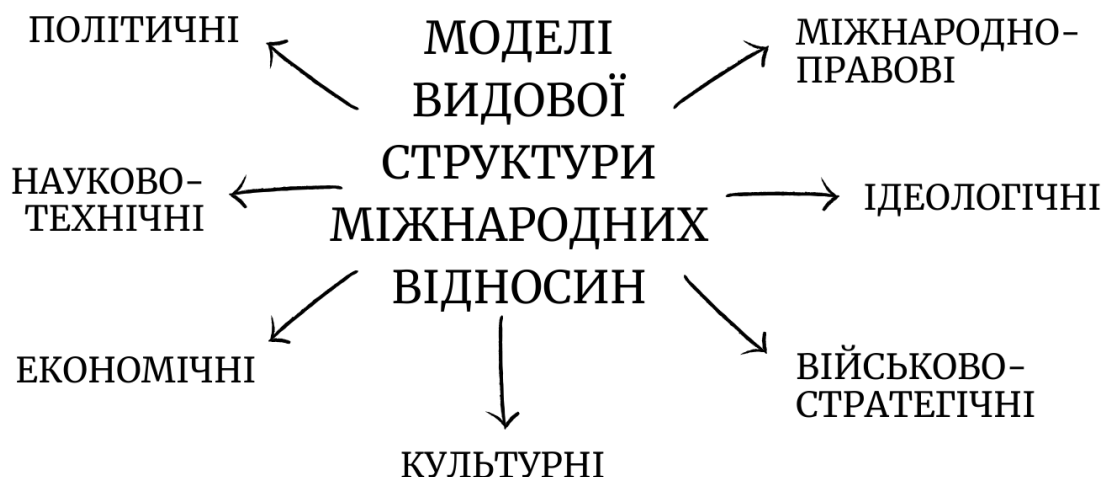
Таким чином, культурна дипломатія – це засіб реалізації зовнішньої політики держави через здобутки мистецтва, культури та креативних індустрій. У сучасній науці не існує єдиного визначення поняття «культурна дипломатія», що підтверджує різноплановість цього явища, демонструє зацікавленість науковців-теоретиків зазначеною проблематикою та засвідчує важливість практичного провадження культурної дипломатії у зовнішньополітичній діяльності країн світу.

1.2. Міжкультурне співробітництво як об'єкт наукового розгляду

Протягом історії людства співробітництво і комунікації між представниками різних народів і культур відігравали важливе значення у суспільному житті. І сьогодні процеси людської діяльності, пов'язані обмінами між громадянами різних країн, залишаються важливими. У широкому сенсі контакти між народами і культурами забезпечуються завдяки системі міжнародних відносин.

Міжнародні відносини – це та частина соціальних відносин, яка перетинає межі державних кордонів. Міжнародні відносини формують собою структуру міжнародної системи, поєднуючи між собою в єдине ціле міжнародних акторів – держави й державоподібні утворення, а також міжнародні міжурядові й неурядові організації, транснаціональні корпорації, суспільнополітичні рухи, які охоплюють населення двох і більше держав, нації, які борються за державність тощо [28, с. 18].

Культура та пов'язані з нею відносини – надзвичайно складне й багатогранне явище, яке у сучасній науці досить важко точно визначити. Сучасні міжнародні відносини у сфері культури пов'язані з різноплановими контактами державних і недержавних суб'єктів, що представляють різні країни світу щодо обміну досягненнями та інформацією про них у галузях освіти, науки, мистецтва, літератури тощо. Такі відносини реалізуються будь-якими типами учасників міжнародних відносин. Їхніми суб'єктами є діячі культури, організації та установи, уповноважені державні інституції (зокрема, міністерства культури), спеціалізовані міжнародні організації [6].

Рисунок 1.2. Моделі видової структури міжнародних відносин

Сучасні міжнародні відносини відрізняються різноманіттям напрямків співпраці. Все більш важливу роль у міжнародних обмінах грає культура. Помітно посилюється вплив культурного діалогу на міждержавних контактів, які розглядається як визначальний фактор у модифікації відносин сторін і формуванні іміджу країни за кордоном. Роль культури у поліпшенні клімату міжнародного співробітництва складно переоцінити, оскільки саме у результаті успішно функціонуючих культурних обмінів створюються передумови для розвитку взаємодії країн у довгостроковій перспективі. Культура виступає як дієвий інструмент дипломатії та ефективний засіб боротьби за національні інтереси тієї чи іншої держави [2, с. 53].

Сьогодні міжкультурні відносини пов'язані зі співробітництвом державних і недержавних суб'єктів, які виступають представниками різних країн та народів світу. Реалізація таких відносин забезпечується через обмін інформацією у галузі науки, освіти, мистецтва, культури та креативних індустрій. Міжкультурне співробітництво забезпечуються різними типами учасників міжнародних відносин. Суб'єктами міжкультурних відносин є діячі культури, майстри народних промислів, представники креативних індустрій, культурні організації

та установи, уповноважені державні інституції (міністерства культури, культурні центри і фонди), спеціалізовані міжнародні організації.

Недержавні суб'єкти міжнародних культурних відносин здійснюють свою діяльність незалежно і автономно, керуючись інтересами власної професійної діяльності. Втім, держави світу сприяють розвитку, координації і контролю змісту і характеру культурних відносин. Світова практика міжнародних відносин зводиться до об'єднання зусиль держав світу у спеціалізовані міжнародні організації (ООН, ЮНЕСКО), для здійснення міжнародних відносин та міжкультурного співробітництва.

На думку О. Бучковської, соціальні, політичні й економічні зміни, що відбуваються в останні роки у світовому масштабі, зумовили збільшення міграції народів, їх переселення, змішання рас та етносів. У результаті цих процесів дедалі більше людей долають зокрема культурні бар'єри, які раніше їх розділяли. Формуються нові явища культури, стираються межі між своїми та чужими культурними особливостями завдяки налагодженню нових комунікаційних зв'язків. Із середини ХХ століття майже всі етнічні спільноти відчувають вплив як культур інших народів, так і ширшого суспільного середовища, що існує в окремих регіонах і у світі загалом. Це відбилося в культурних обмінах та прямих контактах між державними інститутами, соціальними групами, суспільними рухами й окремими індивідами різних країн та культур [4, с. 85].

Н. Ржевська зауважує, що зважаючи на те, що культурне співробітництво є самостійним компонентом міждержавного співробітництва, який сприяє державі досягати конкретних зовнішньополітичних цілей, його реалізація можлива завдяки тісному симбіозу функціонування традиційних дипломатичних представництв та спеціальних культурних установ. Безперечно, що ці спеціальні установи (фонди, організації), вирішуючи завдання інтенсифікації культурної взаємодії, опосередковано сприяють і вирішенню політичних завдань. Зважаючи

на це, культурні інституції повинні отримувати всебічну підтримку від держави, зокрема – матеріально-технічне та кадрове забезпечення. Варто відзначити, що для формування позитивного іміджу держави доцільно використовувати широкий спектр форм культурного міжнародного співробітництва – форуми, фестивалі, гастролі провідних творчих колективів, виставки, ярмарки, дні національної культури. У процесі їх організації представники дипломатичних установ мають сприяти вирішенню організаційних аспектів (оформлення документів, ведення переговорів із владними органами країни перебування), а співробітники культурних фондаций повинні опікуватися їх змістовним компонентом [55, с. 88].

Міжкультурне співробітництво впливає на сприйняття, мислення, поведінку всіх членів суспільства і визначає їх належність до певного соціуму. У такій інтерпретації культура являє собою цілісність, що відрізняється від інших релігійними, національно-державними межами або етнічними ознаками [4, с. 88].

На думку О. Кучмій, учасників міжнародних культурних відносин доцільно поділити на рівні етнічний, національний та цивілізаційний. Етнічний рівень взаємодії культур характерний для відносин між локальними етносами, історико-етнографічними, етноконфесійними та іншими спільнотами. На національному рівні взаємодії регулятивні функції значною мірою виконують державно-політичні структури. Цивілізаційний рівень взаємодії набуває спонтанно-історичної форми. Однак на цьому рівні можливі найбільш істотні результати в обміні духовними, художніми, науковими досягненнями. В повсякденній практиці спілкування країн і народів світу частіше за все перетинаються процеси і відносини, характерні для всіх трьох рівнів взаємодії [32, с. 54].

I. Шупта, зазначає, що для подолання бар'єрів між народами та культурами, успішного утвердження глобальної освіти, міжкультурного співробітництва та комунікації необхідно подолати наступні протиріччя:

1. суперечність між глобальним та локальним, що означає набуття ознак громадянина світу без втрати власного коріння;

2. суперечність між універсальним та індивідуальним – міжкультурна комунікація може призвести як до позитивних, так і до негативних наслідків, а національна культура може як збагатитися, так і збідніти від іншої культури;

3. проблема між довготерміновими та короткотерміновими завданнями – вирішення завдань міжкультурної комунікації потребує належного, дещо прискіпливого ставлення зокрема тому, бо для введення її елементів у систему освіти необхідним є час, суспільство ж вимагає негайного вирішення проблеми;

4. суперечність між принципом змагальності та солідарності;

5. суперечність між обсягом знань та можливістю їх засвоїти;

6. суперечність між матеріальним і духовним світом – потрібно прагнути до усвідомлення універсальності світу та усвідомлення відповідальності за нього [80, с. 193-194].

Таким чином, основні пріоритети політики міжкультурного співробітництва окремих глобальних акторів, зокрема національних держав на національному, регіональному і глобальному рівнях, зумовлені потребою державотворення та забезпечення національних інтересів у сфері міжкультурного співробітництва, формування громадської думки щодо власної держави, її міжнародної репутації, внутрішньої і зовнішньої політики, культурної самобутності та ідентичності. Національні пріоритети підкреслюють необхідність збереження культурної самобутності і національної ідентичності держав як необхідного чинника зовнішньої і внутрішньої політики в умовах державотворчих зрушень [31, с. 16].

1.3. Моделі міжкультурного співробітництва

Міжкультурне співробітництво, як і політичне, економічне та науково-технологічне, – постійний істотний чинник міжнародних відносин. Тому, питання міжкультурної політики є надзвичайно важливим для країн Європи у контексті інтеграційних процесів, упровадження концепції європейського громадянства та забезпечення культурної ідентичності та самобутності європейських націй. Для сучасного європейського суспільства визначальним є розв’язання таких теоретичних і практичних проблем:

- розробка програм і стратегій міжкультурного співробітництва в умовах глобалізації та становлення інформаційного суспільства;
- баланс між політикою загальноєвропейської ідентичності та дотриманням принципів багатокультурності, діалогу культур, цивілізацій і релігій;
- подолання культурних і мовних бар’єрів;
- формування механізму захисту європейського культурного та мовного простору;
- забезпечення прав національних меншин [2, с. 53].

У сучасних міжнародних відносинах використовуються традиційні моделі міжкультурного співробітництва, кожна з яких має свою специфіку і відповідає національними політичними стратегіями. Ці моделі характеризують зовнішню політику Франції, Великої Британії та Німеччини.

Таблиця 1.1. Моделі міжкультурного співробітництва

№	Модель	Зміст	Тип контролю	Форми реалізації
1.	Французька	системно включає міжкультурне співробітництво у практику міжнародних відносин	жорстка централізація та прямий державний контроль	здійснюється через урядові структури (Міністерство закордонних справ, Міністерство культури та комунікацій) або визначені національні установи (інформаційно- культурні центри дипломатичних місій – Французький Інститут) в зарубіжних країнах
2.	Британська	повністю або частково фінансується урядом, як правило, Форін- офісом – зовнішньо- політичним відомством Великобританії	опосередкований контроль	адміністративна та координуюча відповідальність за реалізацію делегована неурядовим інститутам (наприклад, Британській Раді)
3.	Німецька	децентралізована організаційна модель, міністерство закордонних справ ФРН формулює	відносний контроль з боку держави, з одного боку, та певною мірою на централізації міжнародної	практичну реалізацію зовнішньополітичної культурної стратегії здійснюють неурядові установи (наприклад, Інститути Гете), діяльність яких

	офіційні керівні принципи політики міжкультурного співробітництва, реалізує їх у двосторонніх угодах	культурної діяльності, з іншого, застосування принципу дистанціювання під влади (« <i>Staatsferne</i> »)	фінансується державою в межах відведеної для них компетенції
--	--	--	--

Джерело: розроблено автором на основі [60, с. 125].

Міжкультурне співробітництво здійснюється культурними організаціями та центрами, які є складовою дипломатичних установ країн світу. Основним змістом діяльності таких установ є сприяння культурному обміну, здійснення міжкультурної комунікації, надання послуг по вивченню мови та складанню мовних іспитів. Серед подібних установ можна виділити Британську Раду, Гете-Інститут, Французький інститут, Чеський центр, Польський інститут, чії представництв відкриті в Україні. Діяльність зазначених установ передбачає як іміджеві заходи, так і формування культурного контенту. Зупинимося на розгляді напрямів діяльності культурних установ, що представляють держави в інших країнах і здійснюють міжкультурне співробітництво.

British Council – Британська Рада – культурна організація Великої Британії підтримує мир і процвітання, будуючи зв'язки, порозуміння й довіру між людьми у Великій Британії та інших країнах. Поєднує досвід Великої Британії в мистецтві та культурі, освіті та викладанні англійської мови, забезпечує глобальну присутність і зв'язки в понад 100 країнах, здійснює комунікацію між молодими людьми і впливовими особистостями. Працює безпосередньо з аудиторією, і допомагає людям здобути навички, впевненість, і створювати зв'язки, які сприяють змінам та створюють кращий світ у партнерстві з Великою Британією. Налагоджує зв'язки та реалізовує творчі ідеї, сприяє вивченню англійської мови,

допомагає здобувати високоякісну освіту та міжнародно визнані кваліфікації [81].

Goethe-Institut – Гете-Інститут – культурний інститут Федеративної Республіки Німеччина, що діє на глобальному рівні, виступає за порозуміння між Німеччиною, Європою та світом. Основи для цього закладає рамковий договір з Федеральним міністерством закордонних справ Німеччини. Поширює світом інформацію про культурне і суспільне різноманіття Німеччини та Європи. Налічує 158 філіалів в 98 країнах світу спільно з численними партнерськими організаціями утворюють глобальну мережу. Як офіційна установа діє з усвідомленням власної відповідальності, без партійно-політичної прив’язки та в умовах правової самостійності [10].

Institut Français – Французький Інститут – культурна установа, що підпорядкована Міністерству закордонних справ та міжнародного розвитку Франції, а також посольствам Франції в країнах, у яких здійснюють діяльність представництва інституту. Має близько 150 представництв у світі. Місією Французького Інституту є поширення французької мови та культури, а також налагодження довгострокових партнерських стосунків з діячами сфери освіти, науки, культури та креативних індустрій [73].

Českých center – Чеський центр – входить до мережі Чеських центрів, яка є частиною Міністерства закордонних справ Чеської Республіки та *EUNIC*. Мережа Чеських центрів представлена 26 державними установами по всьому світу. Чеські центри, як додаткова ланка дипломатичних структур, всебічно репрезентують Чеську Республіку за кордоном. Основні напрями діяльності центру: культура, наука, дослідження і освіта. Діяльність Чеського центру не обмежується традиційними напрямками у музиці, кіно, театральному чи образотворчому мистецтві, але також направлена на розвиток нових тенденцій та альтернативних пошуків у мистецтві. Чеський центр організовує та підтримує

культурні й освітні акції, які створюють цілісне враження про Чеську Республіку як державу, що прагне до інтеграції з найрозвинутішими країнами світу. Співпраця на міждержавному рівні засновується на принципі, що добра взаємна поінформованість сприятиме розвиткові дружніх стосунків між країнами [76].

Instytut Polski – Польський Інститут – діяльність спрямована на популяризацію нинішньої Польщі – сучасної, активної на міжнародній арені держави, прикладу успішних, мирних політичних та економічних перетворень. Польські Інститути послідовно вживають заходів для залучення відповідної аудиторії. Вони співпрацюють в державах свого перебування з місцевими закладами культури, полонійними організаціями, центрами досліджень та розвитку, а також місцевими ЗМІ. Багаторівнева діяльність установи включає заходи у сфері публічної дипломатії у широкому розумінні, а також створення позитивного іміджу Польщі за кордоном, зокрема у таких галузях: інформаційна політика, економіка, історія, культура, навчання, наука, система освіти і мова, а також спорт і туризм, навіть кулінарне мистецтво [52].

О. Розумна виділяє такі особливості функціонування інституцій, які здійснюють міжкультурне співробітництво:

1. Всебічна державна підтримка – функціонування цих установ можливе, у першу чергу, завдяки державній підтримці – держава бачить у них інструмент для реалізації своїх зовнішньополітичних інтересів.

2. Підпорядкування відомствам у закордонних справах – більшість культурних установ є додатковою ланкою дипломатичних структур, як правило, інституція виконує завдання відділу з питань культури та науки дипломатичної установи.

3. Популяризація мови та надання послуг з її вивчення – курси вивчення мови – не лише джерело фінансування зазначених інституцій, поширення мови є одним із найбільш дієвих факторів впливу країни за кордоном.

4. Ретрансляція європейських цінностей – одного боку, це внесок до розбудови спільного європейського простору та створення сприятливого клімату для розвитку у ньому культурних зв'язків, а з іншого – це мотивуюча складова діяльності культурних інституцій, що наділяє їх активність місіонерськими якостями.

5. Відповідність культурним запитам країни перебування – знання цільової аудиторії – одна з умов ефективної промоційної діяльності, найбільш успішні проекти, реалізовані культурними інституціями, відповідають культурним запитам країн перебування та орієнтуються на місцеві культурні практики і особливості сприйняття мистецтва.

6. Налагодження довготривалих зв'язків та розвиток продуктивного партнерства – діяльність інститутів культурної дипломатії передбачає вихід за межі дипломатичних заходів, підтримку гастрольної діяльності, сприяння розвитку різноманітних напрямків культури і мистецтва (кінематограф, театр, візуальне мистецтво, музика, архітектура та урбанізм, музейна справа).

7. Підтримка сучасної культури і мистецтва – культурні інституції працюють на підтримку сучасної культури, реагуючи на найгостріші суспільні виклики; без їх сприяння складно, а то й неможливо було б реалізувати масштабні проекти і форуми актуального мистецтва, які й є здебільшого продуктами колаборації; іноді підтримка того чи іншого виду мистецтва виокремлюється як пріоритетна.

8. Мережева структура – кожен із закладів є частиною розгалуженої мережі, що дозволяє узгоджувати та координувати діяльність, працювати на основі спільної стратегії, ставити єдині цілі та досягати їх єдиними методами.

9. Підтримка літературних проектів і книговидання – серед культурних проектів надзвичайно поширеними є проекти, спрямовані на стимулювання

читання та книговидання, орієнтовані на підтримку літератури як одного з потужних засобів культурного впливу [56, с. 6-9].

Присутність установ, що популяризують українську культуру за кордоном залишається небагаточисельною. З 2006 року при українських дипломатичних представництвах за кордоном діють культурно-інформаційні центри. Головними завданнями яких є:

- сприяння розвитку міжнародного співробітництва України з державою перебування в галузі культури, освіти, науки та техніки, туризму, фізичної культури і спорту;
- поширення в державі перебування інформації про Україну;
- ознайомлення громадян держави перебування з історією і культурою України, сприяння вивченню української мови на території цієї держави;
- підтримання зв'язків з українцями за кордоном, сприяння задоволенню їх культурно-мовних, інформаційних та інших потреб;
- поширення інформації про туристичні можливості і привабливість України, сприяння співробітництву з державою перебування у туристичній галузі [51].

На думку О. Розумної, діяльність таких центрів є важливою, втім потребує реформування. Зокрема дослідниця зазначає, що поширювана про Україну інформація переважно стосується минулого українського народу та його традиційної культури; поза увагою залишається розвиток актуальної культури та громадянського суспільства. У більшості випадків активність центрів передбачає суто формальні заходи, пов'язані з обмінами делегаціями, невиправдано велику частину яких становлять чиновники дипломатичних служб чи профільних міністерств. Це створює лише видимість роботи, ставить під сумнів її змістовну частину та доцільність загалом. Діяльність культурно-інформаційних центрів має

змінитися, виходячи за рамки поширення інформації про Україну, ставлячи за мету щонайменше перспективи культурного співробітництва [56, с. 10].

У 2016 році було створено відділ культурної дипломатії при Управлінні публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України, головним завданням якого була розробка механізмів міжкультурного співробітництва та конкурсний відбір проектів, що реалізують українські посольства і консульства.

У червні 2017 року постановою Кабінету Міністрів України було засновано державну установу Діяльність інституту спрямована на покращення розуміння і сприйняття України у світі та розвиток її культурних зв'язків з іншими країнами. Заснований Урядом України, Інститут належить до сфери управління Міністерства закордонних справ [64, с. 6].

Рисунок 1.3. Стратегічні цілі Українського інституту

Таким чином, інституалізація культурної дипломатії та здійснення міжкультурного співробітництва України з країнами світу потребує подальшого реформування та розвитку. Необхідно зазначити, що міжкультурне співробітництво України з країнами світу за останні десятиліття залишалося без належного фінансування та уваги з боку держави. За часів незалежності інформація про нашу державу у світі поширювалася переважним чином українцями-ентузіастами, іноземцями-симпатиками або представниками

діаспори. Така діяльність безумовно була необхідною, втім її було недостатньо для того, щоб презентувати Україну як самостійну державу на міжнародній арені, формувати у громадян інших держав позитивний імідж України, долати ті негативні наративи, які поширювалися на міжнародній арені російською пропагандою.

Висновки до першого розділу

Глобалізація впливає на стрімке розповсюдження ідей та думок, які поширюються миттєво і стають загальнодоступними. Внаслідок зазначених процесів культура зазнає змін і постають нові виклики щодо рівня культурних продуктів та системи задоволення культурних потреб громадян в умовах постійної конкуренції. Основою порозуміння та позитивної комунікації може бути культурна дипломатія, покликана сприяти обміну інформацією, ідеями, досягненнями мистецтва, культурних та креативних індустрій.

Поняття «культурна дипломатія» використовується для опису процесу обміну ідеями та інформацією, мистецтвом, способом життя, системами цінностей, традиціями, віруваннями та іншими аспектами культури для сприяння кращому розумінню між народами. Культурна дипломатія є невід'ємною складовою публічною дипломатії, не використовує силу, військову міць, у своєму арсеналі даний різновид дипломатії має такі засоби, як: пропаганду, міжкультурний діалог та використання у різноманітних формах надбань культури.

Функції культурної дипломатії: поширення інформації про країну; формування позитивного іміджу; налагодження двосторонніх зв'язків; поширення політичного впливу; сприяння економічному розвитку держави, вихід на нові ринки. Культурна дипломатія – це інструмент державної політики,

розрахований на тривалу перспективу. Для функціонування інституцій культурної дипломатії повинна бути державна підтримка, зокрема фінансова, тоді культурна дипломатія стане якісним механізмом впровадження успішної лінії зовнішньої політики.

Протягом історії людства співробітництво і комунікації між представниками різних народів і культур відігравали важливе значення. І сьогодні процеси людської діяльності, пов'язані обмінами між громадянами різних країн, залишаються важливими. У широкому сенсі контакти між народами і культурами забезпечуються завдяки системі міжнародних відносин.

Міжнародні відносини формують структуру міжнародної системи, поєднуючи між собою в єдине ціле міжнародних акторів. Сучасні міжнародні відносини відрізняються різноманіттям напрямків співпраці. Все більш важливу роль у міжнародних обмінах відіграє культура. Помітно посилився вплив культурного діалогу на міждержавних контактів, які розглядається як визначальний фактор у модифікації відносин сторін і формуванні іміджу країни за кордоном. Сьогодні міжкультурні відносини пов'язані зі співробітництвом державних і недержавних суб'єктів, які виступають представниками різних країн та народів світу. Реалізація таких відносин забезпечується через обмін інформацією у галузі науки, освіти, мистецтва, культури та креативних індустрій. Міжкультурне співробітництво забезпечуються різними типами учасників міжнародних відносин.

Міжкультурне співробітництво впливає на сприйняття, мислення, поведінку всіх членів суспільства і визначає їх належність до певного соціуму. Для формування позитивного іміджу держави доцільно використовувати широкий спектр форм культурного міжнародного співробітництва – форуми, фестивалі, гастролі провідних творчих колективів, виставки, ярмарки, дні національної культури.

У сучасних міжнародних відносинах використовуються традиційні моделі міжкультурного співробітництва, які характеризують зовнішню політику Франції, Великої Британії та Німеччини. Міжкультурне співробітництво здійснюється культурними організаціями та центрами, які є складовою дипломатичних установ країн світу. Основним змістом діяльності таких установ є сприяння культурному обміну, здійснення міжкультурної комунікації, надання послуг по вивченню мови та складанню мовних іспитів. Серед подібних установ можна виділити Британську Раду, Гете-Інститут, Французький інститут, Чеський центр, Польський інститут, чий представництв відкриті в Україні.

Виокремлюють наступні особливості функціонування інституцій, які здійснюють міжкультурне співробітництво: всебічна державна підтримка, підпорядкування відомствам у закордонних справах, популяризація мови та надання послуг з її вивчення, ретрансляція європейських цінностей, відповідність культурним запитам країни перебування, налагодження довготривалих зв'язків та розвиток продуктивного партнерства, підтримка сучасної культури і мистецтва, мережева структура, підтримка літературних проєктів і книговидавання [56, с. 6-9].

Інституалізація культурної дипломатії та здійснення міжкультурного співробітництва України з країнами світу потребує подальшого реформування та розвитку. Необхідно зазначити, що міжкультурне співробітництво України з країнами світу за останні десятиліття залишалось без належного фінансування та уваги з боку держави.

РОЗДІЛ II.

КУЛЬТУРНІ ТА КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ В СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

2.1. Особливості та тенденції розвитку креативної економіки

У сучасному суспільстві, що характеризується мінливою соціально-економічною структурою, високим рівнем суспільної стратифікації, а також процесом становлення самоідентифікації, культура бере на себе роль механізму соціалізації індивіда і отримує низку ціннісно-орієнтаційних функцій. Активний поступ науково-технологічного розвитку і супроводжуюча його модернізація соціальної системи індустріального суспільства в постіндустріальну та інформаційну визнають пріоритетним виробництво послуг, а не товарів, а провідним виробничим ресурсом – інформацію і знання. Зазначене безпосередньо впливає і на масову культуру, яка, володіючи соціально-інтеграційним потенціалом, пропонує безліч моделей адаптації в межах соціотехнологічного простору. Такі чинники, як індустріалізація, урбанізація, ускладнення соціальних функцій особи, є наслідком зростаючого рівня соціальної мобільності, а також віртуалізації інформаційного і комунікативно-технологічного середовища [16, с. 59].

У зв'язку з чим, у всіх сферах життя людини особливого значення набуває креативність. Креативність (від англ. *create* – створювати, творити) – творчі здібності індивіда, що характеризуються готовністю до сприйняття і створення принципово нових ідей, що відхиляються від традиційних або прийнятих схем мислення і входять в структуру обдарованості в якості незалежного фактора, а

також здатність вирішувати проблеми, що виникають всередині статичних систем [27].

Вплив креативності на соціально-економічний розвиток регіонів та формування позитивного іміджу територій одним із перших намагався з'ясувати американський економіст і соціолог Р. Флоріда. У своїй праці «Креативний клас» він стверджує, що креативність уже давно вийшла за рамки індивідуума і тепер виступає як найбільш важливий ресурс постіндустріальної цивілізації, оскільки дає змогу поєднати бізнес, культуру та інновації, тому саме креативність, як зовсім новий невичерпний ресурс, що поєднує в собі також інформацію та знання, відіграє ключову роль у сучасному процесі соціально-економічного розвитку [30, с. 93]

Поняття «креативна економіка» визначають як сукупність індивідів і бізнесів, які створюють культурні, мистецькі та інноваційні продукти та послуги. Ця система включає також простори, де творці можуть вільно представляти свої роботи, отримувати відгуки та обмінюватися ідеями. Основою креативної економіки є використання людьми творчої уяви для підвищення цінності тієї чи іншої ідеї. Джон Хокінс розробив концепцію креативної економіки в 2001-му році, щоб описати економічні системи, в яких цінність залежить від оригінальності та креативності, а не від традиційних ресурсів, таких як земля, праця і капітал. На відміну від креативних індустрій, які обмежені конкретними галузями, термін «креативна економіка» описує креативність економіки в цілому [24].

Джон Поттс книзі «Креативні індустрії та економічний розвиток» виділяє мистецтво, культурні та креативні індустрії як важливий елемент будь-якої економічної системи, оскільки як частина інноваційної економіки вони виступають механізмом економічного розвитку. Автор акцентує увагу на тому, що креативні індустрії функціонують на рівні науки і техніки. Однак, якщо

останні забезпечують створення нових матеріальних форм та економічних можливостей, то креативні індустрії пов'язані з новим способом буття, мислення, взаємодії людини та суспільства. Основну увагу автор приділяє людському капіталу та його розвитку, творчим навичкам і здібностям, які дозволяють людям постійно змінюватися та пристосовуватися до мінливості економічних, соціальних, технологічних та екологічних умов, а нове розуміння культури й мистецтва може сприяти інноваційному прогресу та загальному людському розвитку [30, с. 93].

Г. Харламова та О. Гуменна зазначають, що креативна економіка базується на таких основних принципах:

- виробництво інтелектуальних (духовних) економічних продуктів панує над виробництвом матеріальних економічних продуктів;
- провідним активом на підприємствах усіх форм власності є інтелектуально-креативні ресурси, раціональне управління якими забезпечує ефективне використання матеріальних і фінансових ресурсів фірм та організацій;
- оцінка ефективності виробничої, торгової та інших видів підприємницької діяльності проводиться в основному якісними показниками;
- отримання прибутку забезпечується через корисність економічних продуктів;
- при розробці систем управління основна роль відводиться не «машині», а при виробництві будь-яких економічних продуктів забезпечується вільний, ефективний і цілеспрямований обмін творчою енергією між усіма учасниками ринку [74, с. 77].

Досить часто креативну економіку ототожнюють з інформаційною, інноваційною, новою економіками, економікою знань. Для цього є певні підстави, адже креативна економіка частково сформувалась на основах кожної із зазначених категорій. Так, креативна економіка побудована на ІТ-індустрії,

науці, інноваціях, Інтернеті як новій технологічній інфраструктурі економіки, знаннях, інтелектуальній діяльності. Проте, на відміну від інших видів, в креативній економіці головним активом є інтелектуально-креативна людина, яка створює інноваційну і конкурентоздатну продукцію, динамічне економічне зростання на базі розвитку креативних індустрій. Таким чином, до ознак креативної економіки можна віднести:

- безперервний інноваційний розвиток, суттєва роль людського капіталу в інноваційному розвитку країни;
- інвестиції в нові товари, послуги, технології, розвиток людини;
- велика частка наукомісткої продукції у ВВП;
- конкуренція на основі інновацій;
- спеціалізація та кооперація у сфері інноваційної діяльності господарюючих суб'єктів;
- захист об'єктів інтелектуальної власності [25, с. 9].

Креативна економіка охоплює економічний, соціальний, культурний, сталий розвиток і є фактором економічного розвитку країн і регіонів (див. Рис. 2.1.).

Креативна економіка – це особливий сектор економіки, до якого зараховують різні ринки в залежності від класифікаційних факторів. Але об'єднує усі ринки одна спільна риса – вони базуються на використанні людських знань і умінь у продукуванні нових і креативних продуктів. Продукти креативної економіки – товари та послуги, поява яких неможлива без активного залучення їх творця. Креативна економіка – це особливий сектор економіки, що базується на інтелектуальній діяльності людини, його основними характеристиками є:

- висока участь нових технологій в різних областях діяльності людини;
- високий рівень невизначеності;
- великий обсяг вже існуючих знань;

– гостра необхідність генерації нових знань [18, с. 7]

Рисунок 2.1. Виміри креативної економіки

Науковці В. Куриляк, М. Живко та Б. Літовченко зауважують, що для розвитку креативної економіки важливий споживач, для якого призначена кінцева продукція. Тут існують дві основні умови: наявність широких верств забезпеченого населення і високий рівень інтелектуального розвитку споживача. Це означає, що слід прагнути до такого суспільства, яке складається з багатих і освічених людей. Продукція креативної економіки не є предметом першої необхідності. Споживач спочатку витрачає частину зароблених коштів на задоволення таких основних життєвих потреб, як продукти харчування, житло, одяг. Продукція таких креативних галузей, як, наприклад, кінофільми, театральні постановки, комп'ютерні ігри, музика, матиме попит серед споживачів, у яких є достатньо коштів на задоволення основних потреб. Саме на ці верстви населення спрямовується і масований удар рекламної індустрії, оскільки тут іде гостра боротьба за доходи платоспроможного населення [30, с. 93].

Для визначення рівня креативності та наявності креативного класу визначають Глобальний індекс креативності – *Global Creativity Index – GCI*. Вперше креативний індекс був запропонований професором Річардом Флорідою, автором концепції «креативного класу» [72] в 2002 році. Науковець стверджує,

що для сталого розвитку економіки та міст урядам необхідно зосереджуватися на розвитку людського капіталу. Чим більше креативних людей зможе проявити креативність, тим стрімкіше буде розвиватися економіка. Чим більше креативних мешканців зможе залучити місто, тим більше з'явиться можливостей для економічного зростання. Ключовими факторами, які можуть привабити креативний клас – це, так звані, 3Т: талант, технології, толерантність. Із цієї концепції народився Глобальний індекс креативності. Індекс вимірює три теми (талант, технології, толерантність), кожна з яких має два індикатори.

Рисунок 2.2. Метод обчислення Глобального індексу креативності

Для розрахунку Глобального індексу талантів потрібно визначити відсоток працівників креативного класу у загальній кількості зайнятих. Він розраховується на основі даних Міжнародної організації праці (МОП). До креативного класу відносять науковців, освітян, архітекторів, інженерів, програмістів, митців, музикантів, дизайнерів, працівників ЗМІ та сфери розваг, а також креативних професіоналів (менеджерів, фінансистів, лікарів, працівників у галузях юриспруденції та продажів), загальна риса яких – здатність до самостійного визначення професійних завдань. Третім чинником сталого економічного розвитку є толерантність. Річард Флорида наголошує, що

толерантність є більше ніж просто питання політичної коректності – вона є імперативом економічного розвитку. Місця, які вітають розмаїття, сприяють креативності та плекають її. Визначення індексу толерантності на основі опитування Інституту Геллапа щодо толерантності до сексуальних меншин є достатньо контроверсійною темою. Проте Флорида наголошує, що соціальне несприйняття геїв та лесбійок залишається нині одним з найвагоміших бастионів нетолерантності. Тому там, де комфортно почуваються сексуальні меншини, добре почуватимуться представники расових та етнічних меншин, іммігранти, а також ексцентрики і диваки, які є джерелом нових ідей [13, с. 8].

Глобальні дослідження креативності проводилися у 2011 та 2015 роках. У 2011 році першу п'ятірку рейтингу очолювала Швеція, далі були США, Фінляндія, Данія, Австралія. У 2015 році список очолила Австралія, за нею слідували – США, Нова Зеландія, Канада, Данія. Україна в 2011 році посіла 27 місце – Індекс таланту, 34 – Індекс технологій, 77 – Індекс толерантності. В 2015 році наша держава зайняла 24 місце в Індексі талантів, 34 – Індекс технологій, 103 – Індекс толерантності. Як бачимо, найнижчі показники українське суспільство демонструє в Індексі толерантності, втім, Індекс таланту постійно залишається доволі високим, що можна пояснити наявністю значної частини молоді, яка здобуває освіту після закінчення середньої школи.

Отже, сьогодні креативна економіка розглядається як нова модель економічного зростання. Не викликає сумніву, що рівень креативності суспільства впливає на добробут країни. Незважаючи на повномасштабну війну українська держава володіє ресурсами, необхідними для функціонування і розвитку креативної економіки. В першу чергу – це людський капіталі, наявність працівників наділених навичками креативного мислення. Для стимулювання креативності робочої сили необхідна спільна робота держави, органів місцевого самоврядування, громадських організацій та бізнесу.

2.2. Специфіка культурних та креативних індустрій

Уперше поняття індустрії культури було введено у науковий обіг дослідниками Т. Адорно та М. Хогхаймером у книзі «Діалектика Просвітництва» 1947 року. Наприкінці 60-х років ХХ століття посилюється взаємозв'язок між бізнесом та культурою. Такі індустрії як кіно, телебачення, музична індустрія і рекординг все більше набувають соціального та політичного значення. Термін «культурні індустрії» починає вживатися у множині. У 90-х роках ХХ століття відбувається стрімке прискорення комп'ютеризації, поширенням цифрової культури та Інтернету. Усе це призводить до розгляду культурних індустрій як ядра креативної економіки. Отже, ХХ століття було пов'язано з процесом цифрування культури та мистецтва. Культурні індустрії – це унікальний сектор економіки, який виник внаслідок поширення масової комунікації та глобалізму. У Великобританії сектор культурного підприємництва в 1998 році офіційно був переданий у підпорядкування Департаменту культури, медіа і спорту (*DCMS*) уряду, що ще раз засвідчує, що ця країна є одним із лідерів та законодавців розвитку креативного підприємництва. Одне з визначень культурних індустрій стверджує, що це «діяльність, в основі якої лежить індивідуальне творче начало, навик чи талант, і яка може створювати додану вартість і робочі місця шляхом створення та експлуатації інтелектуальної власності» [18, с. 18].

Поняття креативної індустрії, яке тісно пов'язане із концепцією креативної економіки та креативного класу, набуло активного поширення на початку ХХІ століття для позначення творчих галузей, що продукували широкий спектр товарів і послуг, забезпечували роботою велику кількість людей, використовували цифрові технології, залежали від інновацій і розвивалися, переважно, в країнах західної Європи та США. Базовою умовою формування креативної економіки стала інформаційна революція та перехід до інноваційного

«суспільства знань», в якому головним необмеженим ресурсом є творчий потенціал та інноваційне мислення. Нині він є рушійною силою не лише для художників, музикантів, акторів тощо, але й для промисловості, бізнесу та управління. Саме креативний підхід дає можливість віднайти нові унікальні рішення в умовах турбулентного економічного середовища і жорсткої конкуренції на ринку [21, с. 113].

Таблиця 2.1. Етапи розвитку креативних індустрій

Етап	Особливості
Доіндустріальний	Основою продуктів є індивідуальна творчість
Індустріальний	Масовізація культури і продуктів
Постіндустріальний	Практичне і теоретичне оформлення креативних індустрій
	Переосмислення культурних індустрій як ядра сектора креативних індустрій

Джерело: розроблено автором на основі [8, с. 10].

Необхідно зазначити, що у сучасній українській науці не існує єдиного підходу до визначення поняття «культурні індустрії» та «креативні індустрії». Дуже часто їх використовують як синонімічні. Втім, І. Пархоменко доходить висновку, що поняття «культурні індустрії» по суті є вужчим за поняття «креативні індустрії», адже останні підприємства індустрії провадять креативну діяльність з метою інноваційно-технологічного виробництва продукту, що містить передусім утилітарну цінність (корисність). Мета їх діяльності – це максимізація прибутку, хоча, безумовно, такий бізнес може бути соціально орієнтованим та слугувати ресурсом для втілення соціокультурних проєктів. Якщо змістити фокус дослідження в міжнародну політико-правову сферу, то принагідно слід сказати, що сучасні урядово-інституційні практики країн ЄС та Великобританії зосереджують увагу на втіленні та розвитку політики креативних та культурних індустрій, вживаючи насамперед поняття «креативні індустрії» [41, с. 76].

Таблиця 2.2. Підходи до визначення понять «культурні індустрії» та «креативні індустрії»

	Поняття	Підходи до визначення	Джерело
1.	Креативні індустрії	Види економічної діяльності, метою яких є створення доданої вартості і робочих місць через культурне (мистецьке) та/ або креативне вираження.	Закон України «Про культуру» [19]
2.	Креативні індустрії	Поняття застосовується до багатьох напрямів виробництва товарів та послуг, що продукуються культурними індустріями, а також ті, що залежать від інновацій, у тому числі дослідження та розробки програмного забезпечення.	ЮНЕСКО [85, с. 20]
3.	Культурні індустрії	Унікальний сектор економіки, який виник внаслідок поширення масової комунікації та глобалізму; принципової різниці між визначеннями «культурні індустрії» і «креативні індустрії» немає; часто ці терміни вживаються як синоніми, але в деяких дослідженнях культурні індустрії виділяються в окремий сектор творчих індустрій; останнє поняття є більш широким і універсальним.	Український центр культурних досліджень [26]
4.	Культурні індустрії і креативні індустрії	Практично взаємозамінні поняття; поняття «культурних індустрій» більше належить до культурної спадщини та традиційних видів творчості, а під «креативними індустріями» розуміють прикладні творчі практики, інновації та генерацію прибутку та робочих місць за рахунок створення інтелектуальної власності.	Навчальний курс «Культура і креативність» від ЄС [29]

Джерело: розроблено автором.

І. Петрова зауважує, що дискусії між економістами та культурологами призвели до формування двох підходів у тлумаченні поняття «культурні індустрії»: культурологічного та економічного. З одного боку, стандартизація й масовість, як специфічні ознаки культурних індустрій, дозволяють наполягати на використанні поняття «культурні індустрії» як такого, що зводиться до виробництва, тиражування, збереження й популяризації культурних послуг і благ з метою отримання комерційно вигідних результатів, а не досягнення певних культурно-розвиваючих чи творчих завдань. З іншого боку, унаслідок поєднання бізнес-навичок та культурних практик відбувається нівелювання межі між виробництвом й споживанням (О. Зеленцова), а розвиток підприємництва у галузі культури видається ефективною спробою сучасного суспільства повернути до її лона творчість (Е. Мак-Ілрой), дозволяючи «митцю не бути голодним» (Дж. Гоїнс). Найкраще цю думку простежити на прикладі ремесел та міжнародного туризму, які «демонструють наявні суперечності між автентичністю та комерціалізацією, що є центральним аспектом у питаннях збереження і заохочення культурного багатоманіття» (UNESCO), а водночас – саме індустріалізація культури допомагає адаптуватися економіці ремесел до вимог сучасного ринку [44, с. 66-67]

З точки зору економічного змісту креативні індустрії – це економічна діяльність, заснована на використанні знань, талантів та ідей, втілених у бізнес-моделях і технологіях для отримання прибутку та реалізації творчого потенціалу. Креативні індустрії поєднують в собі процес створення, виробництва та комерціалізації креативного контенту, якому притаманний нематеріальний і культурний характер. Креативна економіка найменше залежить від матеріальних ресурсів, тому вона є найдинамічнішою щодо створення нових робочих місць, генерування доходів та розвитку експорту. Характерною особливістю креативних індустрій сьогодні є те, що вони розвиваються переважно в містах,

особливо в тих, де ринок уже насичений споживчими товарами, функціонує розвинута соціальна сфера та спостерігається високий рівень доходів населення. Висока якість життя та стандартів міського обслуговування підвищує економічну і соціальну динаміку, що сприяє формуванню конкурентних переваг перед іншими територіями [21, с. 113-114].

Ю. Євпак наголошує, що креативні індустрії:

- розглядаються як цикли створення, виробництва та розподілу товарів і послуг, які використовують творчість та інтелектуальний капітал як основний матеріал;

- являють собою комплекс заходів, заснованих та орієнтованих на знаннях та мистецтві, але які не обмежені ними та несуть в собі потенційні можливості отримання доходів від торгівлі креативними товарами і послугами та реалізації прав інтелектуальної власності;

- орієнтовані на виробництво матеріальних продуктів та нематеріальних інтелектуальних чи мистецьких послуг, наділених творчим змістом, економічною цінністю та ринковими цілями;

- представлені як новий динамічний сектор світової торгівлі, що знаходяться в тісній взаємодії із мистецтвом, культурою та промисловістю [18, с. 20].

Попри поняттєву чи змістову розпорошеність культурних і креативних індустрій, І. Петрова окреслює їхні спільні ознаки та тренди:

- розвиток культурних та креативних індустрій завдяки колаборації мистецтва, культури, бізнесу й технологій, що призводить до синтезу зусиль культурологів, менеджерів, митців, економістів, технологів, та, як наслідок, творення потужної мережі взаємодії різноманітних акторів;

- засадничими цінностями культурних та креативних індустрій виступають талант і художні здатності особи, інноваційна ідея й унікальність, а

провідним підходом, що застосовується у виробництві – креативність, супроводжувана наполегливістю;

– внесок культурних і креативних індустрій в економіку держав завдяки творенню конкурентоздатних ринкових продуктів;

– конкретизація креативної діяльності у відповідних результатах (точніше – творенні культурного продукту), унаслідок чого, з одного боку, розвиваються багатоманітні культурні інституції; реалізують свою діяльність культурні менеджери та митці (у межах якої/ якими продукується культурний продукт), а з іншого – формуються культурні цінності, смисли та символи [44, с. 72].

Отже, можна виділити складові елементи культурних та креативних індустрій (див. Рис. 2.3.).

Рисунок 2.3. Елементи культурних та креативних індустрій

Н. Чорна зазначає, що креативні індустрії – це мистецтво, яке приносить гроші. Базові види економічної діяльності, які належать до креативних індустрій,

визначені розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій». До них належать 34 види економічної діяльності, серед яких – візуальне мистецтво (живопис, графіка, скульптура, фотографія тощо), сценічне мистецтво (жива музика, театр, танець, опера, цирк, ляльковий театр тощо), література, видавнича діяльність та друковані засоби масової інформації, аудіальне мистецтво (жива/ відтворена музика, саунд-арт, радіо), аудіовізуальне мистецтво (кіно, телебачення, відео, анімація, мультиплікація тощо), дизайн, мода, нові медіа та інформаційно-комунікаційні технології (програмне забезпечення, відеоігри, цифрові технології в мистецтві (3D-друк; віртуальна, доповнена, змішана реальність тощо)), архітектура та урбаністика, реклама, маркетинг, зв'язки з громадськістю та інші креативні послуги, бібліотеки, архіви та музеї, народні художні промисли тощо [77, с. 2-3].

Л. Шумейко зазначає, що культура XXI століття стає товаром, що впливає на будь-яке виробництво, яке пов'язане з дозвіллям, освітою, ідентичністю та стилем життя людей. Культурне виробництво формує у споживача даного виду послуг нові звички, оскільки має нове ставлення до кар'єри, досліджень, амбіцій, успіху тощо. Розвиток креативного підприємництва займає ключове місце в соціально-економічній політиці міст і країн. Шляхом експлуатації інтелектуальної власності створюються нові робочі місця та додана вартість [79, с. 460]. Культурні і креативні індустрії існують і розвиваються у містах і можуть бути об'єктом міжнародної торгівлі. В зв'язку з чим вони є важливими для національних економік, адже надають можливість отримувати прибуток від експорту.

2.3. Функціонування культурних та креативних індустрій в умовах гібридних загроз

2021 році світова економіка оговталася від спаду, викликаного пандемією, але в другому півріччі її зростання сповільнилося через нові спалахи коронавірусу. Свою роль відіграли і розриви глобальних ланцюжків поставок, нестача робочої сили та повільні темпи вакцинації від коронавірусу, особливо в країнах, що розвиваються. Через уповільнення економічного зростання Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) знизили свої прогнози на поточний рік. У той же час пандемія – не єдиний ризик, який триматиме інвесторів у напрузі у 2022 році. Війна в центрі Європи та порушення економічних зв'язків, закриття великих ринків та загальна геополітична дестабілізація матимуть глобальні наслідки. Посилення потоку мігрантів до країн Європейського союзу та соціально-економічне навантаження, обумовлене цим, перетворюється на суттєве випробування для багатьох країн [53, с. 202].

Таблиця 2.3. Фактори, що вплинули на загострення економічної ситуації в світі

№	Фактор	Зміст
1.	Пандемія <i>COVID-19</i>	Поява стійкого до вакцини штаму вірусу.
2.	Логістична криза	Перебої в ланцюжках постачання. Проблеми з перевезеннями, брак контейнерів та різке зростання попиту після зняття пандемійних обмежень призвели до нестачі компонентів та сировини.

3.	Криза напівпровідників	Призвела до зростання ціни на мікročіпи в десятки разів. Наслідки відчувають виробники електроніки, включаючи і в автомобілебудування та медичну техніку. Фахівці <i>JPMorgan</i> вважають, що ринок почне оздоровлюватись не раніше 2023 року.
4.	Глобальна інфляція	Нестача сировини та компонентів у сукупності з високими цінами на енергоносії призвела до того, що інфляція в євросоні оновила багаторічні максимуми. Європейський центральний банк (ЄЦБ) стверджує, що зростання цін спричинене тимчасовими факторами, такими як недостатній обсяг постачання, зростання цін на енергію та ефект бази. Як очікують в ЄЦБ, інфляція знизиться, щойно буде згладжено наслідки глобального дисбалансу між попитом і пропозицією. Ще більше зростають побоювання з приводу інфляції у США, де стрімке відновлення економіки, зокрема за допомогою потужних бюджетних стимулів, відбувається на тлі нестачі робочої сили та постачання.
5.	Закриття ринків товарів масового споживання та геополітична фрагментація	Для транснаціональних корпорацій довгострокова ізоляція ринків певних ринків повернулася втратою певної частини прогнозованого прибутку, яка в свою чергу посилилась інфляційними процесами.
6.	Енергетична криза	Зумовлена обмеженням постачання газу, нафти, вугілля та електроенергії, спричинених геополітичною ситуацією. Суттєве скорочення поставок вплинуло на прискорене зростання цін на зазначені ресурси, а також на промислове виробництво.

Джерело: розроблено автором на основі [53, с. 203].

Науковці С. Пирожков., Є. Божок та Н. Хамітов виокремлюють сутнісні ознаки сучасного кризового світу, який сформувався в контексті епохи гібридних воєн і пандемії коронавірусного захворювання *COVID-19*, зазначаючи, що наведені ознаки актуалізують набуття стійкості як стратегії відповіді на деструктивні виклики та випередження загроз цивілізаційній суб'єктності країни, що є важливою умовою як збереження, так і розвитку її реального суверенітету та незалежності [46, с. 77].

Рисунок 2.4. Ознаки сучасного кризового світу

У «Глосарії з гібридних загроз», який створений командою WARN-проєкту «Академічна протидія гібридним загрозам» (Erasmus+ Capacity Building Project 610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-SBHE-JP) даються наступні визначення поняття «гібридні загрози»:

1) скоординовані та синхронізовані дії, які навмисно спрямовані на системні вразливості демократичних держав та інститутів, за використанням широкого кола засобів.

2) «Термін гібридна загроза належить до дії [...], метою якої є підрив або нанесення шкоди цілі, впливаючи на прийняття рішень [...] Дії можуть мати місце, наприклад, у політичній, економічній, військовій, цивільній або інформаційній сферах.»

3) «...загрози, створені супротивниками, з можливістю одночасно адаптивно застосовувати звичайні та нетрадиційні засоби для досягнення своїх цілей.»

4) «Мета – досягти результатів без реальної війни. Об'єктом є суспільства-супротивники, а не бійці. Таким чином, різниця між учасниками бойових дій та цивільними громадянами, розмиваючись десятиліттями, майже повністю руйнується. І тактика полягає в одночасному застосуванні низки можливих інструментів, від загрози війни до пропаганди та всього, що є між ними».

5) явище, що виникає в результаті конвергенції та поєднання різних елементів, які разом утворюють більш складну та багатовимірну загрозу (на відміну від Гібридного Конфлікту, Гібридної війни)

6) Соціально небезпечні події явища або процеси, породжені змінами у глобальному безпековому доквілі в результаті синергії, утвореної від використання агресором і) звичайних збройних сил та можливостей та ii) нетрадиційних форм ведення війни (тероризм, злочинна діяльність, «громадянська війна», диверсія тощо), а також iii) невійськові способи впливу, які трансформувались у зброю в різних сферах операцій (дипломатичних, інформаційних, економічних, фінансових, торгових, соціальних тощо). Мають на меті примусити об'єкт агресії до вимог, що суперечать його національним інтересам, незалежно від оголошення війни. Одним із можливих способів здійснення гібридних загроз є організація та підтримка сепаратистських рухів, які можуть порушити суверенітет та територіальну цілісність об'єкта агресії [12, с. 16-18].

Д. Веденєєв та О. Копієвська зазначають, що гібридне протистояння в своїй концептуальній основі спрямоване на деморалізацію противника, дистанційний підрив (переважно невійськовими й «неконтактними» методами) його спроможності до оборони й захисту національних інтересів в цілому,

примушення його до капітуляції, відмови від реального державного суверенітету та готовності до нав'язування йому вигідної переможцям моделі зовнішньої та внутрішньої політики, відповідного корегування суспільно-економічного ладу та духовно-культурної сфери [5, с. 7].

За оцінками дослідників, гібридні загрози поділяються на:

- політичні (геополітичні, зовнішньо- та внутрішньополітичні);
- економічні (торговельно-промислові, енергетичні, ресурсні, банківсько-фінансові);
- інституційні (парламентські, адміністративні, бюрократичні);
- соціокультурні (демографічні, етнічні, історичні, релігійні, мовні, культурні);
- законодавчо-правові (міжнародно-правові, законодавчі, правоохоронні);
- інформаційні (медійні, мережеві, цифрові);
- воєнні [45, с. 50-51].

Необхідно зазначити, що гібридні загрози впливають і на культурні та креативні індустрії. Важливим фактором є те, що такі індустрії зазнали серйозного удару під час коронавірусного періоду внаслідок запровадження карантинних обмежень. Подальші проблеми були спричинені війною. Так, на середину літа 2023 року були наступні показники креативного сектору:

- 37% працівників у сфері креативних індустрій втратили роботу або не отримують зарплату під час війни;
- 39% креативних бізнесів відзначають зменшення/зникнення замовлень і продажів;
- у чверті креативних бізнесів падіння оборотів становить понад 90%;
- 20% представників креативних індустрій виїхали за кордон через війну [11].

У зв'язку з чим, Національною радою з відновлення України від наслідків війни було розроблено план відновлення креативного сектору. Враховуючи, що креативні індустрії – це цілісна екосистема, якій під час війни завдано руйнівних ударів, проблему бізнес-навичок у цій сфері потрібно не сприймати ізольовано, а розглядати на тлі загального відновлення креативної економіки. Під час воєнного та післявоєнного періоду навчання підприємництва у креативних індустріях має відповідати на такі виклики:

- потреба в нових компетентностях для роботи в кризових умовах війни й на нових ринках;
- необхідність збереження талантів, зокрема забезпечення умов для творчого, інтелектуального і підприємницького розвитку в Україні;
- виховання нових талантів у сфері креативних індустрій для періоду післявоєнного відновлення;
- забезпечення зв'язку між освітою та реальним сектором для якісного та інтенсивного зростання креативної економіки після війни;
- інтеграція українських креативних фахівців у міжнародний контекст розвитку креативних індустрій [47, с. 56-57].

Важливою складовою протидії гібридним загрозам є освітня складова. У зв'язку з чим необхідно розвивати освітні інституції, які б надавали якісні освітні послуги і готували кваліфікованих спеціалістів для культурних та креативних індустрій. Зокрема, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв здійснює підготовку бакалаврів за освітньою програмою «Менеджмент креативних індустрій» та магістрів за освітньою програмою «Крос-культурний менеджмент», яка розроблена за рекомендаціями міжнародного проєкту Erasmus+ «Academic response to hybrid threats» (WARN).

Д. Веденєєв та О. Копієвська зазначають, що набутий в НАКККіМ досвід, розроблені та впроваджені освітні та тренінгово-ігрові практики свідчать про

доцільність запровадження на постійній основі структурно-логічного викладання тематики протидії гібридним загрозам на різних рівнях вищої освіти, впроваджувати зазначені практики під час перепідготовки та підвищення кваліфікації (відповідно до посадового рівня та обов'язків слухачів). Важливе місце у процесі опанування актуалізованої тематики необхідно відводити тренінгово-ігровому компоненту, потенціал якого у окреслених нами вище завданнях і цілях є беззаперечним у розвитку критичного, креативного та творчого мислення, здатності менеджерів соціокультурної сфери до автономного моніторингу неконвенційних загроз, консультування та оперативної розробки управлінських алгоритмів, конкретних заходів із відвернення гібридних впливів серед зацікавлених стейкхолдерів [5, с. 9].

Таким чином, готовність протистояти гібридним загрозам дозволяє мінімізувати людські, матеріальні та політичні втрати, що можуть бути руйнівними для національних інтересів країни та її цивілізаційного розвитку. Важливою складовою протидії гібридним загрозам є культурно-інформаційна складова, яка забезпечує моральну стійкість громадян, забезпечує збереження духовних цінностей та підтримує здатність до опору.

Висновки до другого розділу

Креативність (від англ. *create* – створювати, творити) – творчі здібності індивіда, що характеризуються готовністю до сприйняття і створення принципово нових ідей, що відхиляються від традиційних або прийнятих схем мислення і входять в структуру обдарованості в якості незалежного фактора, а також здатність вирішувати проблеми, що виникають всередині статичних систем [27].

Креативна економіка – це сукупність індивідів і бізнесів, які створюють культурні, мистецькі та інноваційні продукти та послуги. Окрім цього, це простори, де творці можуть вільно представляти свої роботи, обмінюватися ідеями та отримувати відгуки. Головним у креативній економіці є використання творчої уяви для підвищення цінності тієї чи іншої ідеї.

До ознак креативної економіки відносять: безперервний інноваційний розвиток, суттєва роль людського капіталу в інноваційному розвитку країни; інвестиції в нові товари, послуги, технології, розвиток людини; велика частка наукомісткої продукції у ВВП; конкуренція на основі інновацій; спеціалізація та кооперація у сфері інноваційної діяльності господарюючих суб'єктів; захист об'єктів інтелектуальної власності [25, с. 9].

Поняття культурні та креативні індустрії набуло активного поширення на початку XXI століття для позначення творчих галузей, які продукували товари і послуги, створювали нові робочі місця, застосовували новітні цифрові технології, потребували інновацій і розвивалися, головним чином в країнах західної Європи та США. Виокремлюють такі етапи розвитку креативних індустрій: доіндустріальний – основою продуктів є індивідуальна творчість; індустріальний – масовізація культури і продуктів; постіндустріальний – практичне і теоретичне оформлення креативних індустрій, переосмислення культурних індустрій як ядра сектора креативних індустрій.

Культурні та креативні індустрії: розглядаються як цикли створення, виробництва та розподілу товарів і послуг, які використовують творчість та інтелектуальний капітал як основний матеріал; являють собою комплекс заходів, заснованих та орієнтованих на знаннях та мистецтві, але які не обмежені ними та несуть в собі потенційні можливості отримання доходів від торгівлі креативними товарами і послугами та реалізації прав інтелектуальної власності; орієнтовані на виробництво матеріальних продуктів та нематеріальних інтелектуальних чи

мистецьких послуг, наділених творчим змістом, економічною цінністю та ринковими цілями; представлені як новий динамічний сектор світової торгівлі, що знаходяться в тісній взаємодії із мистецтвом, культурою та промисловістю [18, с. 20].

Культурні і креативні індустрії існують і розвиваються у містах і можуть бути об'єктом міжнародної торгівлі. В зв'язку з чим вони є важливими для національних економік, адже надають можливість отримувати прибуток від експорту.

У «Глосарії з гібридних загроз», який створений командою WARN-проєкту «Академічна протидія гібридним загрозам» даються наступні визначення поняття «гібридні загрози»: скоординовані та синхронізовані дії, які навмисно спрямовані на системні вразливості демократичних держав та інститутів, за використанням широкого кола засобів [12, с. 16]. Гібридні загрози поділяються на: політичні, економічні, інституційні, соціокультурні законодавчо-правові, інформаційні, воєнні.

Необхідно зазначити, що гібридні загрози впливають і на культурні та креативні індустрії. Важливим фактом є те, що культурні та креативні індустрії зазнали серйозного удару під час пандемії коронавірусу – внаслідок військової агресії з боку Російської Федерації. У зв'язку з чим, Національною радою з відновлення України від наслідків війни було розроблено план відновлення креативного сектору. Враховуючи, що креативні індустрії – це цілісна система, яка під час війни зазнає ударів, проблему бізнес-навичок у цій сфері необхідно розглядати як частину загального відновлення креативної економіки. Окрім цього, важливою складовою протидії гібридним загрозам є освітня складова. У зв'язку з чим необхідно розвивати освітні інституції, які б надавали якісні освітні послуги і готували кваліфікованих спеціалістів для культурних та креативних індустрій. Зокрема, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

здійснює підготовку бакалаврів за освітньою програмою «Менеджмент креативних індустрій» та магістрів за освітньою програмою «Крос-культурний менеджмент».

Таким чином, готовність протистояти гібридним загрозам дозволяє мінімізувати людські, матеріальні та політичні втрати, що можуть бути руйнівними для національних інтересів країни та її цивілізаційного розвитку. Важливою складовою протидії гібридним загрозам є культурно-інформаційна складова, яка забезпечує моральну стійкість громадян, забезпечує збереження духовних цінностей та підтримує здатність до опору.

РОЗДІЛ III.

МІЖКУЛЬТУРНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

3.1. Розвиток україно-британських культурних взаємин

Реалії сьогодення, а також історична ретроспектива дають підстави констатувати, що Велика Британія була однією із перших міжнародних партнерів нашої держави. Свідченням цього є згадка про Русь в англо-саксонських джерелах X століття. Тогочасний європейський світ для зміцнення міжнародних відносин практикував «шлюбну дипломатію». Як відомо, дружиною Володимира Мономаха була Гіта Уессекська – дочка англійського короля Гарольда. Відтак, можна стверджувати, що україно-британські відносини мають тисячолітню історію [4, с. 45].

Сполучене Королівство є членом Великої Сімки, одним з провідних світових експортерів і країн інвесторів, одним із ключових членів найважливіших світових фінансових і кредитних організацій, таких як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, Паризький клуб. Лондон є визнаним фінансовим і діловим центром світу. Великобританія: займає 6-те місце у світі за обсягами зовнішньої торгівлі, 1 % світового населення є британськими громадянами, 2-ге місце (після США) за сумою закордонного інвестування. Великобританія названа серед п'ятірки найбагатших держав планети і потрапила в десятку «найбільш глобалізованих», тобто орієнтованих на міжнародну економіку [63].

31 грудня 1991 року Велика Британія офіційно визнала Незалежність України. З цієї дати розпочалася нова сторінка у відносинах двох країн, і перш за

все відкрилися значні перспективи для налагодження конструктивного політичного діалогу та формування концептуально-системних засад політичних та культурних відносин [62, с. 45].

Дипломатичні відносини між Україною та Великою Британією встановлені 10 січня 1992 року. Посольство України в Сполученому Королівстві розпочало свою роботу у вересні 1992 року. У тому ж році було відкрито Посольство Великої Британії в Україні. Президенти України чотири рази здійснювали офіційні візити до Великої Британії – у лютому 1993 року, грудні 1995 року, квітні 2017 року та жовтні 2020 року. Прем'єр-міністр Великої Британії відвідав Україну у квітні 1996 року. Прем'єр-міністри України перебували з візитами у Великій Британії чотири рази, останній з яких відбувся у листопаді 2019 року. Голова Верховної Ради України відвідав з візитом Велику Британію (Англію та Шотландію) у червні 2018 року. З моменту «революції гідності» та здійснення російської агресії проти України в 2014 році Сполучене Королівство активно виступило на підтримку нашої держави. Британія ініціювала та підтримала міжнародні санкції проти Росії за агресію в Україні та окупацію Автономної Республіки Крим, у тому числі виключення Російської Федерації з Групи восьми. Велика Британія продовжує надавати активне сприяння Україні у захисті національного суверенітету та територіальної цілісності на майданчиках таких міжнародних організацій як ООН, ОБСЄ, НАТО, Рада Європи, ЮНЕСКО. Після виходу з Європейського Союзу у січні 2020 року, Велика Британія розпочала розробку власної санкційної політики, спираючись на досвід тісної співпраці з іншими партнерами щодо європейських пакетів санкцій проти Росії впродовж останніх шести років. 8 жовтня 2020 року у Лондоні Президент України Володимир Зеленський і Прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон підписали Угоду про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне

партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії [49].

Слід згадати про укладені угоди та договори, які створюють достатньо широке політичне та правове поле для розвитку україно-британських відносин у ключових сферах двостороннього співробітництва:

- Угода між Урядом України й Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про співробітництво у галузях освіти, науки і культури (10 лютого 1993 р.);

- Угода між Урядом України й Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про міжнародні автотранспортні перевезення (13 грудня 1995 р.);

- Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Сполученого Королівства Великої Британії щодо співробітництва у військовій сфері (10 січня 2001 р.);

- Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України й Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо обміну та взаємної охорони інформації з обмеженим доступом у сфері оборони (17 грудня 2008 р.);

- Угода між Урядом України й Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про повітряне сполучення (17 червня 2015 р.);

- Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України й Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо співробітництва у сфері оборони (17 березня 2016 р.) [61, с. 81-82]

З 1992 р. в Україні почалися щоденні радіопередачі Всесвітньої служби ВВС українською мовою для слухачів в Україні. У Парламенті Великої Британії створено офіційну Всепартійну парламентську групу для зв'язків з Україною. Інші організації, через які здійснюються українсько-британські зв'язки:

- Британо-українська правнича асоціація (заснована 1993 р.);
- Британсько-українська комерційна палата (1997 р.);
- Україно-Британський Сіті Клуб (2005 р.);
- Шотландська фундація «Друзі України» (2005 р.),
- Британсько-Українське Товариство (2007 р.) [23].

В умовах сьогодення, Велика Британія має чітку позицію щодо підтримки територіальної цілісності та суверенітету України, зокрема у рамках міжнародних організацій: ООН, ОБСЄ та Ради Європи. Велика Британія, яка є постійним членом Ради Безпеки ООН, регулярно виступає на підтримку української державності. Систематично робить заяви на захист судноплавства в Чорному морі, щодо анексії Автономної Республіки Крим чи катастрофи рейсу МН17, незаконних дій Російської Федерації, політичних в'язнів та українських військовополонених. Значне погравлення відбулось після інциденту у Солсбері, коли російські дії торкнулися безпосередньо Великої Британії. З 2014 року Велика Британія надає значну технічну допомогу, що спрямовується на внутрішні реформи, підтримку незалежних медіа, належного врядування, подолання наслідків конфлікту, боротьбу з корупцією та підтримку у розбудові Збройних Сил України [65, с. 135].

Від початку повномасштабного вторгнення, найбільш актуальною і дієвою є пряма британська військова допомога (з урахуванням засобів гуманітарної підтримки), що за наявності широкомасштабного наступу та високого рівня інтенсивності бойових дій зі значними ураженнями цивільного населення є нагальною. Зокрема, мається на увазі про поставки озброєнь на сотні мільйонів фунтів стерлінгів, які пройшли від легкого оборонного озброєння у вигляді кількох тисяч малих переносних протитанкових та зенітно-ракетних комплексів *Javelin* і *NLAW* напередодні війни, і перейшли до постачання наступальної зброї –модерних високоточних протикорабельних ракетних комплексів *Harpoon* та

важкої бронетехніки. На противагу іншим європейським країнам надання британських озброєнь здійснюється максимально оперативно, деполітизовано та небюрократизовано, і як правило, випереджаючи аналогічні рішення урядів інших країн [65, с. 137].

У червні на Конференції з питань відновлення України в Лондоні прем'єр-міністр Великої Британії Ріші Сунак анонсував «знаковий» пакет фінансової допомоги для України, який включатиме \$ 3 млрд кредитних гарантій для Світового банку та понад \$ 300 млн двосторонньої допомоги. Загалом невійськова допомога об'єднаного королівства для України вже перевищила £ 4,7 млрд (близько \$ 6 млрд), включаючи £ 4,1 млрд (понад \$ 5,2 млрд) у вигляді фіскальної підтримки та £ 640 млн (близько \$ 817 млн) у вигляді двосторонньої допомоги [66].

Велика Британія здійснює заходи, які популяризують культуру і мову Об'єднаного Королівства, шляхом реалізації культурно-мистецьких проєктів. Організацією, яка представляє країну у світі є Британська Рада. Місія Британської Ради – підтримка миру і процвітання, налагодження зв'язків, взаєморозуміння й довіри між людьми у Великій Британії та інших країнах [33].

Британська Рада в Україні працює з 1992 року і має представництва у Києві, Донецьку, Львові, Одесі і Харкові. Організація співпрацює з широкою мережею як міжнародних, так і українських партнерів, завжди наголошуючи на відкритості до нових співпраць. Лише в українській мережі нараховується понад 25 партнерських організацій, які включають:

- урядові департаменти: Верховну Раду України, Міністерство науки та освіти, Кабінет міністрів України);
- культурні організації: Фонд Віктора Пінчука, Мистецький Арсенал, Державний Центр театрального мистецтва імені Леся Курбаса;

– освітні заклади: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Києво-Могилянську академію;

– комерційні компанії: *Shell*, Міжнародні авіалінії України [34, с. 114].

При цьому Британська Рада прискіпливо розглядає пропозиції щодо встановлення партнерських зв'язків – потенційний партнер повинен пройти декілька етапів відбору для подальшої співпраці. Така політика пояснюється необхідністю організації підтримувати свій високий статус і підбирати партнерів з високою репутацією та рівнем довіри, адже від цього залежатиме імідж усієї країни, яку представляє установа [34, с. 114].

Британська Рада описує свою роботу, пов'язану з розвитком довгострокових відносин з іншими спільнотами як «культурні відносини». В останні роки, уряд Британії трансформує свою діяльність через наступні тенденції:

1) зростаюча актуальність та популярність м'якої сили у міжнародних справах уряду, прогресивний погляд уряду Її Величності на публічну та культурну дипломатію, та розгляд участі Британської Ради у цих заходах;

2) вимоги уряду до більш всеохоплюючої підзвітності з боку позавідомчих державних органів, таких як Британська Рада, за допомогою посиленних механізмів нагляду;

3) програми скорочення дефіциту, які зменшили бюджет державного сектору, включаючи щорічні дотації Британської Ради від Міністерства закордонних справ Великої Британії та квоти міжнародної допомоги з метою розвитку [69, с. 307].

Як і будь-який підрозділ великої міжнародної організації, Британська Рада чітко дотримується основних принципів діяльності, політики ведення справ, філософії, котра була закладена Сполученим Королівством. Серед ключових напрямів вона декларує політику рівних можливостей, професіоналізму,

креативності та інтеграції. Усі ці засади установа використовує у процесі творення та підтримки свого іміджу. Втім, як і будь-яка організація, що працює на міжнародній арені, вона обов'язково робить поправку на своє географічне розміщення, трансформуючи діяльність під місцеві особливості іншої держави. Без цього неможливо якісно увійти в комунікативний процес іншої держави та отримати підтримку місцевого населення, компаній, урядових організацій. Натомість, внутрішні дослідження компанії свідчать, що серед української аудиторії процес побудови позитивного іміджу організації відбувається багато в чому за допомогою «маркетингу з уст в уста», завдяки позитивним рекомендаціям українців. Таким чином, свій позитивний чи негативний досвід співпраці з організацією цільова аудиторія узагальнює до масштабів усієї Великобританії, переносячи свої враження від комунікації з іноземним представництвом на особисте ставлення до іншої держави [34, с. 115].

Отже, Україна має довготривалі двосторонні зв'язки з Великою Британією, які здійснюються у економічних, політичних, гуманітарних, військових та культурних напрямках. Велика Британія підтримує територіальну цілісність та суверенітет України, засуджуючи збройну агресію з боку Російської Федерації. Міжкультурне співробітництво між країнами здійснюється на державному та недержавному рівнях. Представником британської культури в усьому світі є Британська Рада, головною місією якої є підтримка миру і процвітання, налагодження зв'язків, взаєморозуміння й довіри між людьми у Великій Британії та інших країнах. Британська Рада реалізовує проекти в Україні у сфері мистецтва, освіти, культурних і креативних індустрій.

3.2. Україно-британські проєкти у сфері міжкультурного співробітництва на державному та місцевому рівнях

Від початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року україно-британське продуктивне партнерство у сфері культури не тільки не припинилося, але продовжилося і набуло масштабнішого характеру. Велика Британія стала надійним союзником України, підтримуючи нашу країну фінансами та зброєю. Сфера культури і креативних індустрій не залишилася осторонь.

Одним із наймасштабніших заходів, що відбувся у Великій Британії і метою якого була підтримка українських митців, креативних індустрій та діячів культури став *Сезон культури Велика Британія/ Україна*. Захід став проявом солідарності та довготривалого масштабного партнерства Великої Британії та України.

Сезон мав надати українським митцям можливості бути почутими в світі та зосередитися на змінених потребах і пріоритетах українського культурного і креативного сектора. Мета *Сезону* – посилити культурні взаємини і надати можливості налагодження зв'язків і співпраці між митцями обох країн [59].

Започаткований Британською Радою й Українським інститутом *Сезон* став можливим завдяки участі й підтримці партнерів і співучасників з обох країн. Різноманітні інституції з культурних і креативних індустрій України зробили внесок у більшу видимість української культури на міжнародному рівні, працюючи в партнерстві з організаціями з Великої Британії, щоб представити музику, кіно, літературу, візуальні й перформативні мистецтва (див. Дод. 1). Учасники з обох сторін працювали над проєктами, що поєднують культурних діячів та креативні індустрії, попри непередбачувані труднощі та сприяють творчій співпраці й пошукам відповідей на виклики сьогодення [40].

Роботу над змістом заходу було розпочати ще у 2019 році, втім повномасштабне російське вторгнення в Україну, змусило організаторів переосмислити наповнення теми *Сезону* – «Сценарії майбутнього». Оригінальну тему було переглянуто, вона стала відповідати потребам і пріоритетам українського культурного сектору. Роботу було спрямовано в двох пріоритетних напрямках:

- надання платформи творчим голосам з України для вираження та визнання;
- сприяння потужнішому і ширшому творчому та культурному обміну між Україною та Великою Британією [58].

Захід поєднав офлайн та онлайн 1000 митців і діячів культури, які змогли продемонструвати таланти і креативність. Заходи відбувалися у 20 містах Великої Британії слугували як платформи для мистецького вираження, а онлайн програми створювали зв'язки між організаціями. Загалом під час Сезону було реалізовано 36 проєктів [70].

Серед хайлайтів широкої мультидисциплінарної програми були:

- мультимедійна опера «Чорнобильдорф», яка відкривала Фестиваль сучасної музики в Гаддерсфілді;
- аудіовізуальні покази на міжнародному фестивалі *Greenwich+Docklands Discover Ukraine: Bits Destroyed*, що продемонстрували картини монументальних мозаїк, частина з яких була зруйнована російськими військами;
- українські фільми та анімація на кінофестивалях у Белфасті, Брайтоні, Лідсі, Брістолі та Корнуоллі;
- фестиваль української культури *Bouquet Kyiv Stage* у Оксфорді [70].

Сезон охоплював усі сектори ККІ, деякі проєкти передбачали спільне залучення українських та британських митців і діячів культури і стали початком їх подальшої співпраці. Серед проєктів заходу можна відзначити:

1. *Ukraine is the Centre of My Universe* – 1 вересня 2022 року – 31 грудня 2023 року. Український тиждень моди у співпраці з студією *Foxall* (Велика Британія) створив три короткометражні фільми – профілі окремих митців та інституцій із Києва. У фокусі проєкту – українська 3D-художниця Маша Бацій, дизайнерка Яся Хоменко та відвідувачі нічного клубу *K41*. Усі три відео зосереджені навколо теми впливу війни, досліджуючи, її вплив на окремих людей та спільноти. Кожен фільм заглиблюється в різні аспекти цієї теми, включаючи особисті рефлексії, творчі практики та трансформацію культурних осередків, водночас висвітлюючи емоційні та матеріальні наслідки конфлікту, що триває [101].

2. Українські таланти на *NOWNESS* – 1 березня – 31 грудня 2023 року. Це шоукейс із трьох ексклюзивних короткометражних фільмів, знятих українськими кінематографістами під творчим керівництвом команд *Nowness.com* і *Takflix.com* і згодом поширених на обох онлайн-платформах. Мета проєкту – промоція сучасної української культури та українських талантів серед глобальної аудиторії шляхом створення якісного аудіовізуального контенту та його ефективної діджитал-дистрибуції. З-поміж кандидатів було відібрано три проєкти, які проходять повний цикл творчого керівництва від ідеї до реалізації й промоції та отримують повне фінансування витрат на виробництво фільмів [71].

3. *Ти тут? Ми тут...* – 7 липня – 31 грудня 2023 року. Серія робіт шістьох молодих митців з України та Великої Британії, які зустрілися за нових надзвичайних обставин. Вони запитують: «що ми можемо зробити одне для одного» і «що означає бути вільними». *r u there? we r here* – це перформанс, який створила британська режисерка Джозі Дейл-Джонс та команда молодих акторів

з Маріуполя у програмі *Zoom*. Це було дослідження з пошуку зв'язку в часи відстані. Його прем'єра відбулася у 2021. *r u there? we r here...* (2023) – це все ще заклик до зв'язку, але тепер, як ніколи раніше, це заклик бути почутими. Виставка досліджує теми війни, втрат і гендерного насильства за допомогою слів, зображень і руху. Вона була представлена в Дептфорд Лаунж у липні 2023 року та викладена онлайн [67].

Проведений *Сезон культури Велика Британія/ Україна* мав великий резонанс у пресі, охоплення у медіа складало 100 млн та більше 600 згадок у засобах масової інформації та соціальних мережах обох країн.

Наприкінці *Сезону* Британська Рада та Український інститут у співпраці з Міською Радою Ліверпуля представили спільні проекти на ЄвроФестивалі, що передував Євробаченню 2023. ЄвроФестиваль тривав з 1 до 14 травня 2023 року, став майданчиком для представлення 24 нових проектів, 19 з яких були колабораціями між українськими та британськими митцями. Ці творчі партнерства надали пісенному конкурсу унікального культурного виміру, перетворивши Ліверпуль на центр мистецького самовираження [58].

Останній проект *Сезону* *Ukraine-Scotland Arts Residencies* – пілотна резиденція для фахівців українського мистецтва, розроблена Британською Радою в Шотландії, *Creative Scotland* та Українським Інститутом. Подія закриття *Сезону*, організована 1 червня 2023 року Міністерством закордонних справ і справ Співдружності націй та розвитку Великої Британії в Лондоні, дала можливість почути більше від українських діячів культури про їхню роботу та важливість підтримки творчого самовираження під час війни. Подія відзначила їхній внесок у *Сезон* і міцну дружбу між Україною та Великою Британією. Серед спікерів події можна відзначити:

- Чарлі Вокер – директор Глобальної мережі Британської Ради;
- Володимир Шейко – генеральний директор Українського інституту;

- Вадим Пристайко – Посол України у Великій Британії;
- Дама Мелінда Сіммонс – Надзвичайна і Повноважна пані Посол Великої Британії в Україні (онлайн);
- Еміне Джапарова – перша заступниця міністра закордонних справ України (онлайн);
- Олеся Островська-Люта – директорка Національного культурно-мистецького комплексу «Мистецький арсенал» [70].

Після завершення *Сезону* в червні 2023 року Британська Рада та Український інститут продовжили працювати над забезпеченням довготривалого впливу програми. Це включає підтримку партнерства між українськими та британськими мистецькими та культурними організаціями через грантову програму. Поточні зусилля обох інституцій спрямовані на плекання зв'язків, встановлених між двома країнами, а також на подальше поширення творчих голосів з України [58].

Ще одним спільним проєктом України та Великої Британії був благодійний футбольний матч *Game4Ukraine*, проведений 5 серпня 2023 року на стадіоні *Stamford Bridge, London*. Українські футболісти Андрій Шевченко та Олександр Зінченко зібрали українських та британських зірок футболу, щоб зіграти благодійний матч на підтримку України. Девіз матчу: «Матч, який увійде в історію». Команда синіх та команда жовтих. Їнь і Ян. Молодість і досвід. Дві зірки українського футболу та амбасадори *UNITED24* – Андрій Шевченко та Олександр Зінченко – вдягнули капітанські пов'язки. Вони змагалися між собою на полі заради спільної мети – зібрати кошти на відбудову Михайло-Коцюбинського ліцею у Чернігівській області. 4 березня 2022 року цей заклад обстріляли російські війська. Ракета пройшла крізь другий і перший поверхи. На щастя, люди, які знайшли прихисток в укритті, не постраждали. Проте від самої будівлі мало що залишилося [89].

Проведений благодійний матч мав великий резонанс в українських і британських засобах масової інформації. На ньому виступили українські виконавці Святослав Вакарчук, «Бумбокс» і Джамала. Захід допоміг зібрати кошти на відновлення Михайло-Коцюбинського ліцею у Чернігівській області та нагадати громадянам Великої Британії про війну в Україні (див. Дод. 2).

Окрім масштабних проєктів, що об'єднують діячів мистецтва, представників ККІ з України та Великої Британії в обох країнах відбуваються локальні проєкти на місцевому рівні. Зупинимося на розгляді культурно-мистецьких проєктів співорганізатором яких виступала авторка магістерської роботи.

29 липня 2023 року в місті Ромсі, район Тест-Веллі, графство Гемпшир, Англія, було проведено захід на підтримку проєкту відомого британського військового хірурга, професора Девіда Нотта, проєкт спрямований на підвищення кваліфікації та навчання військових хірургів в Україні.

Військові конфлікти та стихійні лиха кожного року уносять тисячі людських життів. Екологічні катастрофи та громадські заворушення стають невід'ємною частиною глобального ландшафту. На передовій цих процесів знаходяться медичні працівники, які часто всупереч усьому, ризикуючи власним життям, рятують життя інших. Утім, у деяких країнах існують обмежені ресурси, в першу чергу нестача підготовленого медичного персоналу та брак обладнання. Благодійний фонд Девіда Нотта було створено з місією – надавати хірургам і медичним працівникам, які працюють у небезпечних умовах, навички і впевненість, щоб рятувати життя людей. Мета фонду – створення глобальної мережі медичних професіоналів, підготовлених за найвищими стандартами і здатних надавати кваліфіковану якісну допомогу пацієнтам у зоні бойових дій та стихійних лих [100].

Під час заходу, проведеного громадою міста Ромсі та українськими переселенцями було зібрано £ 1650 (див. Дод. 3). У серпні-вересні 2023 року 80 українських хірургів та анестезіологів з різних міст України мали змогу підвищити кваліфікацію в Києві. Завдяки Благодійному фонду Девіда Нотта та Всесвітній організації охорони здоров'я. Британські лікарі провели два курси «Хірургія у небезпечних умовах». Для громади міста Ромсі та українців, що наразі перебувають в Великій Британії, організація заходу для підтримки проєкту Благодійного фонду Девіда Нотта стала важливою подією.

Святкування Дня незалежності України у місті Ромсі. Захід організований україно-британською ініціативною групою за підтримки міської ради. Святкування розпочалися 24 серпня 2023 року о 17:30 біля Ратуші Ромсі, після чого відбулася прогулянка до абатства Ромсі, щоб запалити свічки, знайти хвилинку для роздумів і молитви за мир. Абатство Ромсі – пам'ятка архітектури XII століття, побудована у норманському стилі. Наприкінці заходу відбувся живий концерт гурту Кокореллі. Святкування Дня незалежності України стало проявом солідарності і виявом україно-британської дружби.

Авторка дослідження активно співпрацює з аматорським оркестром *Solent Concert Orchestra* районів Саутгемптона, Солента та Нью-Форест (див. Дод. 4). Метою оркестру є спільне виконання музичних творів; місією – дотримання найвищих музичних стандартів, заохочення музикантів-аматорів та задоволення інтересів слухачів. Учасники оркестру прозоро і демократично обирають репертуар, враховуючи запити приймаючих організацій та мету заходів у яких оркестр бере участь. Протягом року оркестр дає 3-4 концерти з широким репертуаром: від класичних музичних творів до сучасних мелодій [98].

Головною відмінністю аматорського оркестру є те, що в ньому грають переважно непрофесійні музиканти пенсійного віку. Тим самим вони вносять великий вклад не тільки в соціокультурне життя регіону, а й не перестають

розвиватися самі та підтримувати себе як фізично так й морально, емоційно та психологічно. У Великій Британії люди пенсійного віку дуже соціально та фізично активні. Вони багато часу витрачають на благодійність, різні хобі та сім'ю. Активність ментальна та фізична допомагає їм і в 80-ти та 90-то річному віці почуватися щасливими та соціально активними. Це власне те, що хотілося б запровадити і в Україні. Але багато залежить від державних програм, фінансового забезпечення та рівня життя українських пенсіонерів. Британці виходять на пенсію маючи достатньо високий рівень фінансового забезпечення, що сприяє активній соціальній діяльності та бажанню бути корисним суспільству та власній сім'ї.

Наступний захід, про який варто згадати – це ярмарка у початковій школі *Primary Nursling School*, проведена у липні 2023 року. У рамках ярмарку авторкою магістерського дослідження було проведено майстер-клас, *drum-circle*, невеличкий сольний виступ для дітей та гостей заходу. В цій школі окрім британських дітей, навчаються й діти українських переселенців. Великобританія славиться традиційними шкільними ярмарками (*Fair*), які проходять взимку та влітку в усіх школах. Метою таких заходів є не тільки розважальний процес, але й прагнення показати дитині її важливість, дати їй натхнення творити, бути частиною команди, мислити креативно та творчо. Та головне, що дітей змалечку привчають роботи справи. Головна мета шкільних ярмарків – збір коштів на благодійні справи (див. Дод. 5).

Цікавим досвідом для учасників ярмарку стала практика *drum-circle*. *Drum-circle* – це захід, який збирає барабанщиків і танцюристів. Метою зібрання є публічна гра на барабанах і танці. Традиційно подібні заходи відбуваються на відкритому повітрі: в парках та на пляжах. Барабанщики як правило збираються в коло, а танцюристи в центрі кола. На подібних заходах музика і танці пов'язані ритмічно, емоційно і носять імпортований характер. Учасники як постійні, так і

спонтанні повністю віддаються дійству, слідують загальному ритму, самовиражаються доступними способами. Такі практики за кількістю учасників можуть проводитися в малих і великих групах. *Drum-circle* передбачають рівність автономію, інклюзивність та необмежену свободу самовираження.

Drum-circle проведений під час шкільного ярмарку *Primary Nursling School* був позитивно сприйнятий вчителями, батьками та учнями, допоміг подолати кордони у спілкуванні і сприяв подальшій інтеграції українських дітей у шкільне середовище.

Наступним напрямом діяльності авторки магістерського дослідження в організації креативних заходів є співпраця з *Eastleigh college*, який надає технічну та професійну підготовку для випускників британських шкіл, проводить професійні курси неповного робочого дня та курси неповного дня для дорослих. У коледжі навчається понад 9000 учнів, заклад був визнаний найкращим у Гемпширі за досягненнями учнів і є третім за кількістю програм для дорослих в Англії [87]. У рамках співпраці з коледжем було організувано та проведено майстер-клас, *drum-circle* та сольний виступ для студентів та викладачів ESOL курсу, де навчається авторка (див. Дод. 6). Метою заходу було ознайомити студентів різних національностей з українською музикою, культурою, традиціями, ударними інструментами тощо. На заході були присутні багато українців, з якими співали, грали разом.

Наступним заходом, співорганізатором якого виступила авторка є *Ukrainian Community Day at Minstead Study Centre*, який було проведено 28 жовтня 2023 року (див. Дод. 7). Мета заходу полягала в тому, щоб українська громада зустрілася, поспілкувалася та налагодила нові зв'язки, дізналася трохи про можливості в своїй місцевості та провела чудовий день, насолоджуючись безліччю різноманітних заходів у чудовому заповіднику *New Forest*. На Дні

української громади авторкою було організовано та проведено майстер-клас, *drum-circle* та сольний виступ.

Minstead Study Centre побудований як сільська школа на початку 1800-х років і функціонуючий як центр вивчення навколишнього середовища з 1960-х років. Центр найчастіше обирають як місце для навчання в школах, які зосереджені на сталому розвитку та дослідженні навколишнього середовища. Центр розташований в національному парку Нью-Форест, завдяки чому у відвідувачі отримують можливості для проведення групових заходів на свіжому повітрі [96].

Таким чином, спільні україно-британські культурні заходи є важливою складовою взаємин між країнами. Вони забезпечують культурні контакти та підтримку громадян обох країн на державному та місцевому рівнях.

3.3. Специфіка україно-британського міжкультурного співробітництва на місцевому рівні: реалії сьогодення

Футбольний клуб *Southampton* – англійський професійний клуб міста Саутгемптон, графство Гемпшир, Англія. 21 листопада 1885 року команда, складена з членів Молодіжної Асоціації церкви Святої Марії, на території Гемпширського крикетного клубу розгромила клуб *Freemantle* з рахунком 5:1. Саме з цієї дати веде свій відлік історія футбольного клубу *Southampton*. Оскільки засновниками клубу були члени Молодіжної Асоціації церкви Святої Марії, звідси і пішло знамените прізвисько футбольного клубу – *Saints* (святі).

З моменту заснування Прем'єр-ліги в 1992 році *Southampton* регулярно виступав в елітному дивізіоні англійського футболу. Футбол у Великій Британії – національний та найулюбленіший вид спорту, який переходить з покоління в покоління та має велике історичне значення. Футбольні матчі – це національне

свято для кожного уболівальника, до якого британці ретельно готуються та чекають з нетерпінням. Кожний футбольний клуб має великий вплив на місцеву спільноту. Мета клубу *Southampton* – використання сили та пристрасті клубу, щоб змінити життя в Саутгемптоні та його околицях, допомагаючи людям реалізувати свій потенціал, щоб стати більш залученими, здоровішими та повноважними членами спільноти [99].

При клубі існує Академія, яка щорічно створює першу команду, яка складається з 50% випускників, що мають світовий рівень у своїх технічних здібностях на полі та поведінці поза полем, змагаючись на європейській арені. Клуб займається благодійною діяльністю, здійснює організацію заходів спрямованих на популяризацію спорту та здорового способу життя. На базі клубу створений музичний гурт *Saints Brass*, з яким співпрацює авторка магістерського дослідження.

Музикальний гурт *Saints Brass* заснований в 2016 році з ініціативи керівництва клубу *Southampton*, як спільний проект представників спортивної та мистецької громади. Колектив налічує 13 професійних музикантів, основне завдання яких – розважати музичними виступами уболівальників під час проведення футбольних матчів та спортивних заходів. До творчого репертуару колективу входять популярні інструментальні композиції різних жанрів: рок, поп, диско, фанк. За роки існування гурт став візитівкою футбольного клубу, кожен матч вже традиційно починається маршовим виходом оркестру та виконанням гімну клубу спільно зі спортсменами та уболівальниками.

Saints Brass є активним суб'єктом культурно-мистецького життя міста та регіону, постійним учасником творчих заходів, що проводяться в місті, передусім на підтримку футбольного клубу *Southampton*. Варто зауважити, що творча активність оркестру висвітлюється в місцевих ЗМІ, соціальних мережах, а також на офіційному сайті спортивного клубу (інформаційні замітки, відгуки, фото та

відео), що свідчить про його популярність та сприяє просуванню в культурно-інформаційному середовищі, формує позитивний імідж як гурту, так і футбольного клубу.

Зупинимося на аналізі організаційної складової діяльності гурту *Saints Brass*. Перше, що необхідно відзначити – це те, що організацією заходів гурту *Saints Brass* займається менеджер, якій є паралельно музикантом гурту, його керівником та аранжувальником. Це не типова ситуація для більшості музичних гуртів Європи, Америки та Великобританії. В професійному шоу-бізнесі кожен займається професійно лише своєю справою. Це є спільне між цим гуртом й більшістю українських колективів, де музиканти виконують і ролі менеджерів, і продюсерів і звукорежисерів, і аранжувальників.

Участь в мистецьких акціях *Saints Brass* допомогла виявити позитивні сторони діяльності колективу, до яких можна віднести:

- участь в культурних заходах футбольного клубу, організованих з нагоди відкриття та проведення важливих матчів, урочистостей, що дає можливість колективу позиціонувати себе як активного суб'єкта культурного життя громади;

- успішна менеджерська організаційно-творча робота:

- виважена репертуарна політика та зручний графік репетицій,

- укомплектування інструментами та костюмами,

- фінансове забезпечення,

- доступ музикантів до інформаційних ресурсів (онлайн нотних бібліотек, відеотек), що сприяє їх обізнаності та професійному зростанню;

- ефективна інформаційна та рекламна підтримка.

Щодо труднощів, які виникли під час проведення спільних україно-британських проєктів, можна виділити мовний бар'єр та проблему долучення до

виконавської діяльності у складі команди за короткий термін. Необхідно зазначити, що українці, які стають частиною культурних та креативних проєктів у Великій Британії отримують:

- досвід оволодіння новими знаннями;
- навички участі в організації та проведенні культурно-мистецьких проєктів;
- можливість налагодження зв'язків в середовищі ККІ.

Таким чином, українські представники ККІ, митці та культурні менеджери, які наразі перебувають у Великій Британії отримують можливість спостерігати за діяльністю креативних менеджерів, переймати досвід мистецьких колективів та творчих особистостей, здійснювати порівняльний аналіз соціокультурної діяльності обох країн, популяризувати українську культуру за межами України, задовольняти культурні потреби українців, які наразі знаходяться за межами Батьківщини. Отриманий досвід допомагає налагоджувати міжнародну співпрацю та реалізовувати проєкти у сфері ККІ.

Висновки до третього розділу

Україна і Велика Британія мають тисячолітню історію міжкультурних зв'язків. Дружиною Володимира Мономаха була Гіта Уессекська, донька англійського короля Гарольда. 31 грудня 1991 року Велика Британія офіційно визнала Незалежність України, а дипломатичні відносини між країнами встановлено 10 січня 1992 року. У Парламенті Великої Британії створено офіційну Всепартійну парламентську групу для зв'язків з Україною. З 1992 р. в Україні працює Всесвітня служба ВВС українською мовою.

В умовах сьогодення, Велика Британія має чітку позицію щодо підтримки територіальної цілісності та суверенітету України, зокрема у рамках

міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ та Ради Європи). Від початку повномасштабного вторгнення, найбільш актуальною і дієвою є пряма британська воєнна допомога (з урахуванням засобів гуманітарної підтримки) [65, с. 137].

Велика Британія здійснює заходи, які популяризують культуру і мову Об'єднаного Королівства, шляхом реалізації культурно-мистецьких проєктів та заходів, є Британська Рада. Місія Британської Ради – підтримка миру і процвітання, налагодження зв'язки, взаєморозуміння й довіри між людьми у Великій Британії та інших країнах [33]. Як і будь-який підрозділ великої міжнародної організації, Британська Рада чітко дотримується основних принципів діяльності, політики ведення справ, філософії, котра була закладена Сполученим Королівством. Серед ключових напрямів вона декларує політику рівних можливостей, професіоналізму, креативності та інтеграції держави [34, с. 115].

З початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну україно-британське продуктивне партнерство у сфері культури не тільки не припинилося, але продовжилося і набуло масштабнішого характеру. Велика Британія стала надійним союзником України, підтримуючи нашу країну фінансами та зброєю. Сфера ККІ не залишилася осторонь.

Одним із наймасштабніших заходів, що відбувся у Великій Британії і метою якого була підтримка українських митців, креативних індустрій та діячів культури став *Сезон культури Велика Британія/ Україна*. Захід став проявом солідарності та довготривалого масштабного партнерства Великої Британії та України.

Ще одним спільним проєктом України та Великої Британії був благодійний футбольний матч *Game4Ukraine*, проведений 5 серпня 2023 року на стадіоні *Stamford Bridge, London*. Українські футболісти Андрій Шевченко та Олександр

Зінченко збирали українських та британських зірок футболу, щоб зіграти благодійний матч на підтримку України. Вони змагалися між собою на полі заради спільної мети – зібрати кошти на відбудову Михайло-Коцюбинського лицю у Чернігівській області, який 4 березня 2022 року зруйнувала російська ракета. Проведений благодійний матч мав великий резонанс в українських і британських засобах масової інформації.

Окрім масштабних проєктів, що об'єднують представників мистецтва, культурних та креативних індустрій з України та Великої Британії в обох країнах відбуваються локальні проєкти на місцевому рівні. Результатом магістерського дослідження стала реалізація авторкою ряду культурних проєктів, серед яких необхідно відзначити: захід на підтримку проєкту фонду британського військового хірурга, професора Девіда Нотта, спрямованого на підвищення кваліфікації та навчання військових хірургів в Україні – 29 липня 2023 року; захід присвячений святкуванню Дня незалежності України у місті Ромсі, організований україно-британською ініціативною групою за підтримки міської ради – 24 серпня 2023 року; спільні проєкти з аматорським оркестром *Solent Concert Orchestra* – друга половина 2022 – перша половина 2023 року; ярмарок у початковій школі *Primary Nursling School* – липень 2023 року; мистецький заходи для студентів *Eastleigh college* – друга половина 2023 року; івент *Ukrainian Community Day at Minstead Study Centre* – 28 жовтня 2023 року.

Зазначені заходи були реалізовані в рамках культурної співпраці з громадою району Тест-Веллі, графство Гемпшир, Англія. Вони посилили міжкультурне співробітництво на місцевому рівні та ознайомили британських громадян з українською культурою та мистецтвом.

Окрім цього, було проведено спільні проєкти з музикальним гуртом *Saints Brass*, Футбольного клубу *Southampton*. Участь в мистецьких акціях допомогла виявити позитивні сторони діяльності колективу, до яких можна віднести: участь

в культурних заходах футбольного клубу, організованих з нагоди відкриття та проведення важливих матчів, урочистостей, що дає можливість колективу позиціонувати себе як активного суб'єкта культурного життя громади; успішна менеджерська організаційно-творча робота: виважена репертуарна політика та зручний графік репетицій, укомплектування інструментами та костюмами, фінансове забезпечення, доступ музикантів до інформаційних ресурсів (онлайн нотних бібліотек, відеотек), що сприяє їх обізнаності та професійному зростанню; ефективна інформаційна та рекламна підтримка.

ВИСНОВКИ

У висновках магістерської роботи сформульовано основні результати дослідження, які відповідають проблематиці та загальній структурі роботи.

1. Проаналізовано наукові джерела і з'ясовано, що сьогодні культура визначає напрями розвитку людства, виступає найважливішою складовою спілкування та налагодження стосунків як між індивідами, так і між народами та державами. Глобалізація впливає на стрімке розповсюдження ідей та думок, які поширюються миттєво і стають загальнодоступними. Внаслідок чого, культура зазнає змін і постають нові виклики перед урядами країн світу, спеціалізованими міжнародними та національними організаціями щодо рівності доступу до культурних благ в умовах постійної конкуренції. З іншого боку, новітні технології впливають на форми та способи міжкультурних зв'язків та комунікацій. У зв'язку з чим, окремі представники національних культур потребують посередництва між світовим культурним простором та його суб'єктивним сприйняттям. Таким чином, основою порозуміння та позитивної комунікації виступає культурна дипломатія, покликана сприяти обміну інформацією, ідеями, досягненнями мистецтва, культурних та креативних індустрій.

Отже, культурна дипломатія – це засіб реалізації зовнішньої політики держави через здобутки мистецтва, культури та креативних індустрій. У сучасній науці не існує єдиного визначення поняття «культурна дипломатія», що підтверджує різноплановість цього явища, демонструє зацікавленість науковців-теоретиків зазначеною проблематикою та засвідчує важливість практичного впровадження культурної дипломатії у зовнішньополітичній діяльності країн світу.

2. Визначено, що креативність – це творчі здібності людини, здатність відходити від загальноприйнятих традиційних схем мислення, готовність сприймати нові ідеї і створювати інноваційні продукти, здатність вирішувати проблеми. Креативність є основою креативної економіки, яку можна визначити як сукупність підприємців і бізнесів, які створюють культурні, мистецькі та інноваційні товари та послуги; це простори, де творці можуть вільно демонструвати свої роботи, обмінюватися ідеями та отримувати відгуки. Головним у креативній економіці є використання творчої уяви для підвищення цінності будь-якої ідеї. Ознаками креативної економіки є:

- сталий інноваційний розвиток;
- значна роль людського капіталу;
- інвестиції в нові товари, послуги, технології, розвиток людини;
- конкуренція на основі інновацій;
- спеціалізація та кооперація у сфері інноваційної діяльності;
- захист об'єктів інтелектуальної власності.

3. Досліджено поняття «культурні та креативні індустрії» і визначено, що воно набуло активного поширення на початку XXI століття і стало використовуватися для позначення творчих галузей, які продукували товари і послуги, створювали нові робочі місця, застосовували новітні цифрові технології, потребували інновацій і розвивалися, головним чином у США та країнах західної Європи. Виокремлюють такі етапи розвитку культурних та креативних індустрій:

- доіндустріальний – основою продуктів є індивідуальна творчість;
- індустріальний – масовізація культури і продуктів;
- постіндустріальний – практичне і теоретичне оформлення культурних та креативних індустрій, як ядра сектора креативної економіки.

Культурні та креативні індустрії існують і розвиваються у містах і можуть бути об'єктом міжнародної торгівлі. В зв'язку з чим вони є важливими для національних економік, адже надають можливість отримувати прибуток від експорту.

4. Визначено, що Україна має довготривалі двосторонні зв'язки з Великобританією, які здійснюються у економічних, політичних, гуманітарних, військових та культурних напрямках. Великобританія підтримує територіальну цілісність та суверенітет України, засуджуючи збройну агресію з боку Російської Федерації. Міжкультурне співробітництво між країнами здійснюється на державному та недержавному рівнях. Представником британської культури в усьому світі є Британська Рада, головною місією якої є підтримка миру і процвітання, налагодження зв'язків, взаєморозуміння й довіри між людьми у Великобританії та інших країнах. Британська Рада реалізовує в Україні проекти у сфері мистецтва, освіти, культурних та креативних індустрій.

5. Розглянуто україно-британські культурні відносини і визначено, що від початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року україно-британське продуктивне партнерство у сфері культури не тільки не припинилося, але продовжилося і набуло масштабнішого характеру. Великобританія стала надійним союзником України, підтримуючи нашу країну фінансами та зброєю. Сфера культури та креативних індустрій не залишилася осторонь.

Одним із наймасштабніших заходів, що відбувся у Великобританії був *Сезон культури Велика Британія/ Україна* (друга половина 2022 – 2023 рік). Захід став проявом солідарності та довготривалого масштабного партнерства країн. *Сезон* мав надати українським митцям можливості бути почутими в світі та зосередитися на сучасних потребах і пріоритетах українського культурного та креативного сектора. Мета *Сезону* – посилити співпрацю у сфері мистецтва,

культурних та креативних індустрій, налагодити зв'язки і співпрацю між митцями країн.

Важливим проектом у сфері міжкультурного співробітництва України та Великої Британії був благодійний футбольний матч *Game4Ukraine*, проведений 5 серпня 2023 року на стадіоні *Stamford Bridge, London*. Проект ініційований українськими футболістами – амбасадорами *UNITED24* – Андрієм Шевченком та Олександром Зінченком, був підтриманий британськими і українськими спортсменами і митцями. Метою проекту був збір коштів на відновлення Михайло-Коцюбинського ліцею у Чернігівській області, зруйнованого 4 березня 2022 року російською ракетою. Проведений матч мав великий резонанс у британських засобах масової інформації та соціальних мережах, позитивно вплинув на імідж України у Великобританії і нагадав громадянам Сполученого Королівства про війну в Україні.

6. Окрім масштабних проектів, що об'єднують представників мистецтва, культурних та креативних індустрій з України та Великобританії в обох країнах відбуваються локальні проекти на місцевому рівні. Результатом магістерського дослідження стала реалізація авторкою ряду культурних проектів, серед яких необхідно виділити:

– захід на підтримку проекту фонду британського військового хірурга, професора Девіда Нотта, спрямованого на підвищення кваліфікації та навчання військових хірургів в Україні – 29 липня 2023 року;

– захід присвячений святкуванню Дня незалежності України у місті Ромсі, організований британо-українською ініціативною групою за підтримки міської ради – 24 серпня 2023 року;

– спільні проекти з аматорським оркестром *Solent Concert Orchestra* – друга половина 2022 – перша половина 2023 року;

– ярмарок у початковій школі *Primary Nursling School* – липень 2023 року;

– мистецький заходи для студентів *Eastleigh college* – друга половина 2023 року;

– івент *Ukrainian Community Day at Minstead Study Centre* – 28 жовтня 2023 року.

Зазначені заходи були реалізовані в рамках культурної співпраці з громадою району Тест-Веллі, графство Гемпшир, Англія. Вони посилили міжкультурне співробітництво на місцевому рівні та ознайомили британських громадян з українською культурою та мистецтвом.

7. Виокремлено труднощі, які виникали під час проведення спільних україно-британських проєктів, серед яких можна виділити мовний бар'єр та проблему долучитися до діяльності у складі команди в короткі терміни. Необхідно зазначити, що українці, які стають частиною культурних та креативних проєктів у Великобританії отримують:

- досвід оволодіння новими знаннями;
- навички участі в організації та проведенні культурно-мистецьких проєктів;
- можливість налагодження зв'язків в середовищі культурних та креативних індустрій.

Таким чином, українські представники культурних та креативних індустрій, митці та культурні менеджери, які наразі перебувають у Великобританії отримують можливість спостерігати за діяльністю креативних менеджерів, переймати досвід мистецьких колективів та творчих особистостей, здійснювати порівняльний аналіз соціокультурної діяльності обох країн, популяризувати українську культуру за межами України, задовольняти культурні потреби українців, які наразі знаходяться за межами Батьківщини. Отриманий досвід допомагає налагоджувати міжнародну співпрацю та реалізовувати проєкти у сфері культурних та креативних індустрій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бадьйор Д. Культура не лишилась осторонь: про дипломатичний рік та культурну співпрацю України й Великої Британії. Суспільне Культура, 3 жовтня 2023 р. URL : <https://suspilne.media/579567-kultura-ne-lisilas-ostoron-pro-diplomaticnij-rik-ta-kulturnu-spivpracu-ukraini-j-velikoi-britanii/> (дата звернення: 30.10.2023).
2. Басенко Я. Культурна дипломатія в Європі // Емінак, 2013. № 1-4. С. 53- 57.
3. Бучинська В. Культурно-гуманітарне співробітництво України й Сполученого королівства Великої Британії та Північної Ірландії (1991–2012) // Студентський науковий вісник, 2013. № 33. С. 45-48.
4. Бучковська О. Ю. Розвиток міжкультурного співробітництва в умовах глобалізаційних перетворень // Культура України, 2014. Вип. 47. С. 82-90.
5. Веденєєв Д. В., Копієвська О. Р. Гібридні загрози як об'єкт освітніх практик у культурно-мистецькій сфері України (за досвідом реалізації проєкту Erasmus+ «Академічна протидія гібридним загрозам – #WARN» 610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-SVNE-JP») // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2021. № 2. С. 3-11.
6. Види та форми міжнародних відносин. URL : http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/14629/18/%D0%9C%D0%92%D0%A1%D0%9F_%20%D0%A2%D0%B5%D0%BC%D0%B0%204.%20%D0%92%D0%B8%D0%B4%D0%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B8%20%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BD.pdf (дата звернення: 25.08.2023).

7. Вовчук Л. А., Лабик К. Й. Культурна дипломатія у реаліях XXI століття // Молодий вчений, 2019. № 4 (2). С. 330-334.

8. Галахова Т. О. Креативні індустрії: теоретично-методологічні підходи вивчення // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки, 2014. № 9 (4). С. 9-13.

9. Галахова Т. О. Креативні індустрії: теоретично-методологічні підходи до вивчення // Науковий вісник Херсонського державного університету, 2014. № 9. С. 9-13.

10. Гете-Інститут. Завдання і цілі. URL : <https://www.goethe.de/ins/ua/uk/ueb/auf.html> (дата звернення: 24.09.2023).

11. Гетманцев Д. Роль креативних індустрій в економіці післявоєнної України. Як держава буде підтримувати креативні індустрії під час відновлення України // Економічна правда, 21 грудня 2022. URL : <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/21/695268/> (дата звернення: 4.10.2023).

12. Глосарій з гібридних загроз. Упоряд. С. В. Гришко. 2021. 113 с. URL : <https://er.usu.edu.ua/handle/1/2986> (дата звернення: 5.10.2023).

13. Гринчук Ю. С., Коваль, Н. В. Креативний потенціал України: аналіз, напрями розвитку // Економіка та держава, 2020. № 7. С. 6-15.

14. Гриценко О. Культурний простір і національна культура: теоретичне осмислення та практичне формування : монографія. К. : Інститут культурології НАМ України, 2019. 256 с.

15. Грубінко А. В. Міжнародна роль Великої Британії в умовах російсько-української війни // Наукові заходи Юридичного факультету Західноукраїнського національного університету, 2022. С. 293-299.

16. Давимука С. А., Федулова Л. І. Креативний сектор економіки: досвід та напрями розбудови : монографія. Л. : Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», 2017. 528 с.

17. Дубов Д., Дубова С. Політика культурної дипломатії як механізм реалізації стратегічних комунікацій держави // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, 2017. Вип. 46. С. 62-73.

18. Євпак Ю. Теоретичні підходи до категорії «культурні та креативні індустрії» // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2019. № 3. С. 15-22.

19. Закон України «Про культуру». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 1.10.2023).

20. Казначєєва Л. М. Міжнародна культурна співпраця: на прикладі реалізації соціокультурних проєктів // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, 2021. № 3. С. 22-26.

21. Карасьова Н. Креативні індустрії як елемент стратегії постіндустріального розвитку // Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти, 2019. № 3. С. 110-120.

22. Костиця І. О., Шевченко М. І., Янченко Н. М. Культурна дипломатія як ідентифікатор держави в контексті глобалізації // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, 2021. № 4. С. 20-25.

23. Кравець Р. Українсько-британські зв'язки. URL : <https://www.ukrainiansintheuk.info/ukr/01/ubzviazky-u.htm> (дата звернення: 2.11.2023).

24. Креативна економіка. Культура і креативність. Лекція 4. URL : <https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/course/lecture-4> (дата звернення: 25.09.2023).

25. Креативна економіка: нова економічна епоха XXI ст. Концепт креативної економіки Глобальні тренди Потенціал та перспективи розвитку креативної економіки в Україні. К. : Центр розвитку креативної економіки, 2021. 68 с. URL : https://creativeeconomy.center/wp-content/uploads/2021/12/2_5332503104040474153.pdf (дата звернення: 1.10.2023).

26. Креативні індустрії. URL : <https://uccs.org.ua/kreatyvni-industrii/kreatyvni-industrii/> (дата звернення 1.10.2023).

27. Креативність. URL : <http://psychologis.com.ua/kreativnost.htm> (дата звернення: 25.09.2023).

28. Кривонос Р. Міжнародна співпраця як об'єкт наукового дослідження // Journal of International Relations of KNU, 2009. № 37. С. 17-25.

29. Культура і креативність. URL : <https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/course/lecture-5> (дата звернення: 2.10.2023).

30. Куриляк В. Є., Живко М. А., Літовченко Б. В. Креативна економіка як нова парадигма постіндустріальної цивілізації // Вісник Академії митної служби України. Серія: Економіка, 2013. № 2. С. 92-98.

31. Кучмій О. П. Міжкультурне співробітництво як чинник зовнішньої та внутрішньої політики в умовах державотворчих зрушень: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.03 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К. : КНУ, 2006. 20с.

32. Кучмій О. П. Міжкультурні комунікації: структура і динаміка процесів // Культура народів Причорномор'я, 2003. № 37. С. 53-56.

33. Ласкаво просимо до Британської Ради в Україні. URL : <https://www.britishcouncil.org.ua/> (дата звернення: 5.10.2023).

34. Майборода М. С. Європейська культурно-освітня організація як засіб побудови іміджу держави в Україні (на прикладі британської ради в Україні) // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації, 2015. № 3. С. 113-116.
35. Макаренко Є. А. Європейські комунікації: монографія. К. : Центр вільної преси, 2006. 536 с.
36. Мальський М. З., Мацях М. М. Теорія міжнародних відносин : підручник. К. : Знання, 2007. 461 с.
37. Ніколаєва О., Онопрієнко А., Таран С., Шоломицький Ю., Яворський П. Креативні індустрії: вплив на розвиток економіки України. К. : Київська школа економіки, 2021. URL : <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/04/KSE-Trade-Kreativni-industriyi-Zvit.pdf> (дата звернення: 2.10.2023).
38. Овчарук О. Культурна дипломатія: теоретичний та прикладний аспект // Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство: матеріали міжн. симпозіуму, м. Київ, 6 червня 2019 р. К. : НАКККіМ, 2019. С. 67- 68.
39. Ожеван М. А., Кучмій О. П. Культурна дипломатія // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. Редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. К. : Знання України, 2004. Т. 1. С. 380-381.
40. Партнери Сезону культури Велика Британія/ Україна. URL : <https://ukuaseason.org/ua/partner/> (дата звернення: 2.11.2023).
41. Пархоменко І. І. Поняття «культурні» та «креативні індустрії» в західноєвропейському науковому дискурсі та урядово-інституційних практиках Великобританії та Європейського Союзу // Українські культурологічні студії, 2017. № 1. С. 74-78.
42. Парчевська В. В., Паніна І. Г. Дискусія щодо поняття «культурна дипломатія» // Вісник студентського наукового товариства Донецького

національного університету імені Василя Стуса. ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. Вип. 12. Т. 1. С. 73-77.

43. Петров І. В. Культурна дипломатія як інструмент протидії гібридним загрозам // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, 2020. № 1. С. 186-190.

44. Петрова І. В. Культурні та креативні індустрії: проблема визначень // Питання культурології, 2022. № 39. С. 63-77.

45. Пирожков С. І. Про Національну доповідь НАН України «Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз»: За матеріалами доповіді на засіданні Президії НАН України 6 квітня 2022 року. Вісник НАН України, 2022. № 5. С. 45-55.

46. Пирожков С. І., Божок Є. В., Хамітов Н. В. Національна стійкість (резильєнтність) країни: стратегія і тактика випередження гібридних загроз // Вісник Національної академії наук України. 2021. № 8. С. 74-82.

47. Підприємницька освіта в креативних індустріях в Україні. Аналітичний звіт. Тернопіль, 2021. 79 с.

48. Політика культурної дипломатії: стратегічні пріоритети для України: зб. наук.-експерт. матеріалів / за заг. ред. О. П. Розумної, Т. В. Черненко К. : НІСД, 2016. 92 с.

49. Політичні відносини між Україною та Великою Британією. URL : <https://uk.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/881-ukrajina-velika-britanija/592-political-issues-between-ukraine-and-great-britain> (дата звернення: 25.10.2023).

50. Посольство Великої Британії в Україні Сайт. URL : <https://www.gov.uk/world/organisations/british-embassy-kyiv.uk> (дата звернення: 20.10.2023).

51. Про культурно-інформаційний центр у складі закордонної дипломатичної установи України : Указ Президента України від 20.02.2006 р.

№ 146/2006. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142/2006#Text> (дата звернення: 24.09.2023).

52. Про Польський Інститут. URL : <https://instytutpolski.pl/kyiv/%d0%bf%d1%80%d0%be-%d0%bf%d0%be%d0%bb%d1%8c%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b8%d0%b9-%d1%96%d0%bd%d1%81%d1%82%d0%b8%d1%82%d1%83%d1%82/> (дата звернення: 23.09.2022).

53. Проскуріна М., Тимченко Ю. Креативні індустрії в період кризових потрясінь // Наукові перспективи, 2022. № 8 (26). С. 200-213.

54. Рева Т. С. Культурні цінності як інструмент гібридних загроз // Новітні дослідження культури і мистецтва: пошуки, проблеми, перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 18 травня 2023 р.). Київ : НАКККиМ, 2023. С. 138-139.

55. Ржевська Н. Ф. Культурна дипломатія України: сучасний стан та перспективи // International relations, part «Political sciences», 2018. С. 87-99. URL : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3377/3055 (дата звернення: 22.08.2023).

56. Розумна О. П. Досвід функціонування європейських інститутів культурної дипломатії: висновки для України. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень, 2014. URL : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/dosvid-funkcionuvannya-evropeyskikh-institutiv-kulturnoi> (дата звернення: 10.08.2023)

57. Розумна О. П. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи. Аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. Відділ гуманітарної безпеки, 2016. 53 с. URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-09/kultu_dypl-26841.pdf (дата звернення: 21.08.2023).

58. Сезон культури Велика Британія/ Україна. URL : <https://ukuaseason.org/ua/about/> (дата звернення: 29.10.2023).

59. Сезон культури Велика Британія/Україна. Британська рада. URL : <https://www.britishcouncil.org.ua/programmes/arts/uk-ukraine-season-of-culture> (дата звернення: 2.11.2023).

60. Сербіна Н. Ф., Кучмій О. П. Культурна дипломатія як інструмент зовнішньої політики сучасної європейської держави // Actual Problems of International Relations, 2011. № 1 (100). Ч. I. С. 122-131.

61. Скляренко К. Політико-правова співпраця України та Великобританії на початку XXI століття // Емінак: науковий щоквартальник, 2017. № 2 (18) (квітень-червень). Т. 2. С. 81-85.

62. Соколова В. Україно-британські відносини: еволюція і перспективи // European Political and Low Discourse, 2017. Vol. 4. № 6. С. 45-52.

63. Стан та перспективи розвитку відносин України та Великобританії : Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень, 2011. URL : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/stan-ta-perspektivi-rozvitku-vidnosin-ukraini-ta-velikobritanii> (дата звернення: 6.11.2023).

64. Стратегія Українського інституту на 2020-2024 роки. Упорядники стратегії: В. Шейко, Т. Філевська. Стратегію ухвалено на засіданні Наглядової ради Українського інституту 25.06.2020 (протокол № 26). 50 с. URL : <https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/strategy-ukrainian-institute-3.pdf> (дата звернення: 24.09.2023).

65. Стужук Ю. Співробітництво України та Великої Британії в умовах російсько-української війни // Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень НУОУ імені Івана Черняхівського, 2022. № 2 (75). С. 135-140.

66. Тарасовський Ю. Велика Британія анонсувала гуманітарну допомогу і кредитну гарантію на \$500 млн для України, 6 жовтня 2023 р. Forbes Ukraine. URL : <https://forbes.ua/news/velika-britaniya-anonsuvala-gumanitarnu-dopomogu-i-kreditnu-garantiyu-na-500-mln-dlya-ukraini-06102023-16497> (дата звернення: 21.10.2023).

67. Ти тут? Ми тут... URL : <https://ukuaseason.org/ua/event/ty-tut-my-tut/> (дата звернення: 2.11.2023).

68. Трач Ю. В. Креативні індустрії як міський феномен: можливості та перспективи // Культура України, 2018. Вип. 62. С. 116-123.

69. Трофименко М. В. Британська Рада як інструмент публічної дипломатії Великої Британії // Історико-політичні проблеми сучасного світу. Чернівці, 2017. Т. 3536. С. 305-312.

70. У Лондоні завершився Сезон культури Велика Британія/ Україна, який об'єднав понад 1000 митців та діячів культури з обох країн. Український інститут. URL : <https://ui.org.ua/news/news-cross-sector-programmes/uk-ukraine-season-comes-to-a-close/> (дата звернення: 29.10.2023).

71. Українські таланти на NOWNESS. URL : <https://ukuaseason.org/ua/event/ukrayinski-talanty-na-nowness/> (дата звернення: 2.11.2023).

72. Флоріда Р. Креативний клас. Як новий клас завойовує світ. К. : Наш формат, 2018. 432 с.

73. Французький інститут. URL : <https://institutfrancais-ukraine.com/presentation> (дата звернення: 22.09.2023).

74. Харламова Г. О., Гуменна, О. В. Креативність врятує: уроки для України // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка, 2018. №1 (196). С. 76-84.

75. Чала Н. Д. Чи стануть креативні індустрії драйверами економічного зростання в Україні? // Наукові записки НаУКМА. Економічні науки, 2018. № 3. Вип. 1. С. 115-119.

76. Чеський центр Київ. URL : <https://kyiv.czechcentres.cz/uk/about-us> (дата звернення: 22.09.2023).

77. Чорна Н. Креативні індустрії та їх роль у розвитку культурно-пізнавального туризму // Економіка та суспільство, 2023. № 48. URL : <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2228/2151> (дата звернення: 3.10.2023).

78. Шевченко Л. В. Культурна дипломатія XXI століття // Сучасні тенденції розвитку економіки, фінансів та управління: нові можливості, проблеми, перспективи : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 10 листопада 2021 р. К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021. С. 257-260.

79. Шумейко Л. Культурні та креативні індустрії: історія та сучасність // Грааль науки, 2021. № 8. С. 456-460.

80. Шупта І. М. Міжкультурне співробітництво та комунікація як причина конфліктів // Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки, 2010. № 7. С. 192-197.

81. About British Council Ukraine. URL : <https://www.britishcouncil.org.ua/en/about/british-council-ukraine> (дата звернення: 23.09.2023).

82. Bridgstock R. Skills for creative industries graduate success. Education+ Training, 2011. № 53 (1). Pp. 9-26.

83. Bridgstock R., Goldsmith B., Rodgers J., Hearn G. Creative Graduate Pathways Within and Beyond the Creative Industries // Journal of Education and Work, 2015. № 28 (4). Pp. 333-345.

84. Collins H. Creative Research: the Theory and Practice of Research for the Creative Industries. London : Bloomsbury, 2018. 211 p.

85. Creative Economy Report 2013, Special Edition. United Nations/ UNDP/ UNESCO, 2013. 185 p. URL : <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000224698/PDF/224698eng.pdf.multi> (дата звернення: 2.10.2023).

86. Cunningham S., Potts J. Creative Industries and the Wider Economy // The Oxford Handbook of Creative Industries, 2015. Pp. 387-404.

87. Eastleigh college. URL : <https://www.eastleigh.ac.uk/> (дата звернення: 4.11.2023).

88. Flew T. Global creative industries. Cambridge : Polity, 2013. 216 p.

89. GAME4UKRAINE. URL : <https://u24.gov.ua/game4ukraine> (дата звернення: 5.11.2023).

90. Henry C. Women and the Creative Industries: Exploring the Popular Appeal // Creative Industries Journal, 2009. № 2 (2). Pp. 143-160.

91. Jeffcutt P. Management and the Creative Industries // Studies in Cultures, Organizations and Societies, 2000. № 6 (2). С. 123-127.

92. Jones C., Lorenzen M., Sapsed J. The Oxford Handbook of Creative Industries. Oxford : OUP Oxford, 2015. 560 p.

93. Maoret M., Jones C. Frontiers of Creative Industries: Exploring Structural and Categorical Dynamics. London : Emerald Group Publishing, 2018. 304 p.

94. Mapping the Creative Industries: a Toolkit. British Council's Creative and Cultural Economy Series. BOP Consulting, 2010. 61 p. URL : https://creativeconomy.britishcouncil.org/media/uploads/files/English_mapping_the_creative_industries_a_toolkit_2-2.pdf (дата звернення: 1.10.2023).

95. Mietzner D., Kamprath M. A Competence Portfolio for Professionals in the Creative Industries // Creativity and Innovation Management, 2013. № 22 (3). Pp. 280- 294.

96. Minstead Study Centre offers a tranquil retreat in the heart of the New Forest National Park. URL : <https://www.hants.gov.uk/educationandlearning/participation-lifelong-learning/minsteadstudycentre> (дата звернення: 6.11.2023).

97. Potts J. Creative Industries and Economic Evolution. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2011. 240 p.

98. Solent Concert Orchestra. Classical Music in Southampton, Solent, Hampshire and New Forest area. URL : <https://solentconcertorchestra.org.uk/about/> (дата звернення: 6.11.2023).

99. Southampton. URL : <https://www.southamptonfc.com/en> (дата звернення: 6.11.2023).

100. Training War Doctors, Saving Lives. URL : <https://davidnottfoundation.com/about/> (дата звернення: 6.11.2023).

101. Ukraine is the Centre of My Universe. URL : <https://ukuaseason.org/ua/event/ukraine-is-the-centre-of-my-universe-3/> (дата звернення: 1.11.2023).

102. 80 surgeons and anaesthetists upskilled in Kyiv, Ukraine. URL : <https://davidnottfoundation.com/80-surgeons-and-anaesthetists-upskilled-in-kyiv-ukraine/> (дата звернення: 8.11.2023).

103. Мілевська В. Місце креативної економіки в сучасному соціокультурному просторі // Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір : матеріали VII Всеукр. наук. конф. молодих вчених, аспірантів та магістрантів (Київ, 2 листопада 2023 р.). К. : НАКККіМ, 2023. С. 86-88.

104. Мілевська В. Сучасні напрями міжкультурного співробітництва // Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології : матеріали XV Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 19 жовтня 2023 р.). К. : НАКККіМ, 2023. С. 163-165.

ДОДАТКИ

Додаток 1.

Партнери Сезону культури Велика Британія/ Україна, 2022-2023

№	Партнер	Країна сайт
1.	<i>Міністерство закордонних справ України</i>	Україна https://mfa.gov.ua/
2.	<i>British Embassy Kyiv</i>	Велика Британія https://www.gov.uk/world/ukraine
3.	<i>Міністерство культури та інформаційної політики України</i>	Україна https://mkp.gov.ua/
4.	<i>Studio Wayne McGregor</i> Вейн МакГрегор – хореограф та режисер, що вивчає мислення через тіло та створює зв'язки між партнерами, які досліджують рух.	Велика Британія https://waynemcgregor.com/
5.	<i>Hay Festival.</i> Мистецький і літературний фестиваль.	Велика Британія https://www.hayfestival.com/home
6.	<i>Львівський міжнародний книжковий форум</i>	Україна https://bookforum.ua/
7.	<i>British Centre for Literary Translation.</i> Дослідницький центр на базі Школи літератури, драми та творчого письма в Університеті Східної Англії, Норвіч, Велика Британія.	Велика Британія https://www.uea.ac.uk/groups-and-centres/british-centre-for-literary-translation
8.	<i>Linoleum.</i> Фестиваль анімації та медіа-мистецтва.	Україна https://linoleumfest.com/
9.	<i>Skwigly.</i> Незалежне британське онлайн-видання про анімацію.	Велика Британія https://www.skwigly.co.uk/

10.	<i>Sheffield DocFest.</i> Провідний фестиваль документального кіно.	Велика Британія https://sheffdocfest.com/
11.	<i>Київський тиждень критики.</i> Міжнародний проєкт, якій створюють професійні українські кінокритики.	Україна https://kcw.com.ua/
12.	<i>Cheltenham Literature Festival.</i> Літературний фестиваль, присвячений письмовому та усному слову, який відкриває нових авторів літератури та поезії.	Велика Британія https://www.cheltenhamfestivals.com/
13.	<i>Edinburgh International Film Festival.</i> Единбурзький кінофестиваль.	Велика Британія https://www.edfilmfest.org.uk/
14.	<i>The Great Escape.</i> Фестиваль нової музики	Велика Британія https://greatescapefestival.com/
15.	<i>Greenwich+Docklands International Festival.</i> Міжнародний фестиваль вільного театру та перформативного мистецтва.	Велика Британія https://festival.org/gdif/
16.	<i>ПЕН Україна.</i> Волонтерська громадська організація, що об'єднує авторів для сприяння вільному розвитку літературної творчості, преси та медіа.	Україна https://pen.org.ua/
17.	<i>The London Book Fair.</i> Глобальна платформа для переговорів щодо прав, продажу та розповсюдження контенту через друковані, аудіо, телевізійні, кіно та цифрові канали.	Велика Британія https://www.londonbookfair.co.uk/

18.	<i>Платформа сучасного танцю.</i> Команда, що створює можливості для розвитку молодих хореографів і танцівників.	Україна https://danceplatform.org.ua/
19.	<i>Dash Arts.</i> Команда, що створює винятковий мистецький досвід, який долає розбіжності між формами мистецтва, культурами, мовами та спільнотами.	Велика Британія https://www.dasharts.org.uk/
20.	<i>Ukrainian Institute in London.</i> Центр освітньої та культурної діяльності, пов'язаної з Україною, який популяризує українську історію, культуру, мову, релігію, літературу та традиції в Лондоні.	Велика Британія https://ukrainianinstitute.org.uk/
21.	<i>Huddersfield Contemporary Music Festival.</i> Щорічний міжнародний фестиваль сучасної та нової музики.	Велика Британія https://hcmf.co.uk/
22.	<i>DollMen.</i> Українська театральна компанія, яка займається дослідженням сучасних театральних явищ і націлена на створення нових контекстів без географічних, культурних і національних меж.	Україна https://dollmen.com.ua/
23.	<i>Арthouse Трафік.</i> Українська кінокомпанія, яка спеціалізується на створенні та розповсюдженні арт-кіно.	Україна https://arthousetraffic.com/
24.	<i>Книжковий Арсенал.</i> Міжнародний книжковий фестиваль.	Україна https://book.artarsenal.in.ua/en/

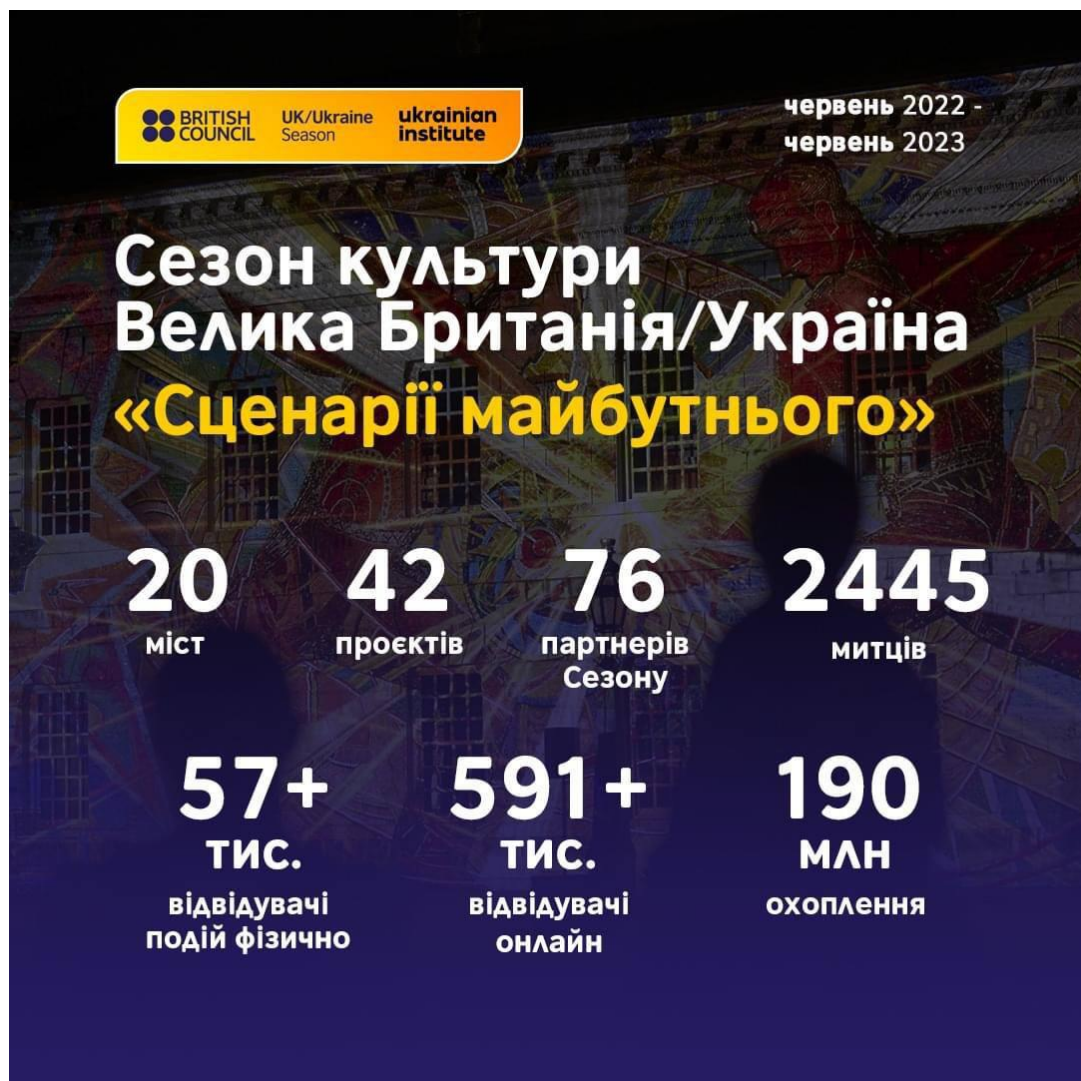
25.	<i>Belfast School of Art.</i> Белфастська школа мистецтв факультету мистецтв, гуманітарних і соціальних наук Університету Ольстера.	Велика Британія https://www.ulster.ac.uk/faculties/arts-humanities-and-social-sciences/art
26.	<i>Український інститут книги.</i> Державна установа, покликана формувати державну політику у книжковій галузі, провадити промоцію книгочитання в Україні та популяризувати українську літературу за кордоном.	Україна https://book-institute.org.ua/uk
27.	<i>The Place.</i> Творчий центр розвитку танцю та інноваційний танцювальний простір.	Велика Британія https://theplace.org.uk/
28.	<i>Слушні речі.</i> Громадська організація, що розвиває та підтримує мистецької спільноти в Одесі.	Україна http://slushnirechi.org.ua/
29.	<i>Acoustic Commons.</i> Колаборація 4 мистецьких організацій (CONA, Soundcamp, Full of Noises, Locus Sonus), що підтримують і зберігають об'єкти культурної та/або природної спадщини.	Велика Британія https://acousticcommons.net/
30.	<i>Минуле/ Майбутнє/ Мистецтво.</i> Платформа культурної пам'яті, що реалізує комеморативні, дослідницькі та мистецькі проекти, а також дискусійну програму для залучення широкої аудиторії до роботи з минулим.	Україна https://www.pastfutureart.org/

31.	<i>Soundcamp.</i> Мистецький кооператив з Лондона, Криту та Гааги, який працює з радіо та аудіострімами наживо.	Велика Британія https://soundtent.org/
32.	<i>Музей сучасного мистецтва Одеси.</i> Музей створений на основі унікальної збірки творів художників «другої хвилі одеського авангарду».	Україна https://msio.com.ua/
33.	<i>Outburst Queer Arts Festival.</i> Щорічний міжнародний фестиваль квір-мистецтва у Північній Ірландії, що представляє нові роботи локальних та світових квір-митців	Велика Британія https://outburstarts.com/
34.	<i>ІЗОЛЯЦІЯ.</i> Неприбуткова недержавна платформа культурних ініціатив, заснована 2010 року на території колишнього заводу в Донецьку, що покликана через культурні проекти стимулювати системні зміни в українському суспільстві.	Україна https://izolyatsia.org/ua/project/re-grounding
35.	<i>Db: Culture in Transit.</i> Організація з північного сходу Англії, що працює із візуальним мистецтвом на місцевому і міжнародному рівнях.	Велика Британія http://www.dbculture.org/
36.	<i>Live Canon.</i> Колектив, що спеціалізується на сценічному виконанні віршованих текстів.	Велика Британія https://www.livecanon.co.uk/

37.	<p><i>ГО «86».</i> Організація займається розвитком, підтримкою, дистрибуцією та промоцією незалежного українського кіно, авторських і документальних фільмів.</p>	<p>Україна http://www.86.org.ua/</p>
38.	<p><i>TAKFLIX.</i> Незалежний український онлайн-кінотеатр, що робить українське кіно легально доступним до перегляду у всіх куточках світу, заохочує глядачів до перегляду якісного українського контенту та підтримує національне кіномистецтво.</p>	<p>Україна https://www.takflix.com/uk</p>
39.	<p><i>NOWNESS.</i> Британська онлайн-платформа, що публікує яскраві, візуально довершені короткометражні фільми та відео з усього світу.</p>	<p>Велика Британія https://www.nowness.com/</p>
40.	<p><i>The Albany.</i> Мистецький центр, покликаний представляти надзвичайну творчість та розмаїття Дептфорда та Льюїшема, що на південному сході Лондона.</p>	<p>Велика Британія https://www.thealbany.org.uk/</p>
41.	<p><i>Sounds Like Chaos.</i> Радикальна перформанс-компанія та мистецький колектив, що складається з молодих людей віком 12-25 років з південно-східного Лондона.</p>	<p>Велика Британія https://soundslikechaos.com/</p>

42.	<i>ГогольFest.</i> Міжнародний мультидисциплінарний фестиваль сучасного мистецтва.	Україна https://gogolfest.org/
43.	<i>Театроманія.</i> Молодіжний альтернативний театр з Маріуполя, що завжди шукає нові форми та засоби для діалогу з глядачами.	Україна https://www.facebook.com/theatromaniamrp1/

Додаток 2.

Постер проєкту GAME4UKRAINE, 5 серпня 2023 року,
Stamford Bridge, London

CECH ETO'O MAKELELE SERGINHO COLE
 ESSIEN GALLAS PANUCCI
 BEN COHEN RUSSELL HOWARD ARVELADZE
 SEEDORF HASSELBANK TONI DEFOE
 TOHEEB JIMOH ZOLA RALPH LITTLE
 CARVALHO CANNAVARO MUDRYK
 JAMES ARTHUR CHELCEE GRIMES ODDO
 DIDA EMMA HAYES DRINKWATER
 CUDICINI

GAME4
UKRAINE
 STAMFORD BRIDGE 05.08.23

ARSENE WENGER SAGNA
 NOBLE SILVESTRE TOM GRENNAN
 VALENCIA WILSHERE BERGER KONOPLYANKA
 LESCOTT PHIL DUNSTER PIQUÉ JAMES MORGAN
 MERTESACKER LEHMANN MARK STRONG
 PIRES ROMAN KEMP ADAM SKRTEL RIISE
 LUZHNYI BEN SHEPHARD
 CLICHY

Andriy Shevchenko
 Chelsea | AC Milan
 UNITED24 Ambassador

Oleksandr Zinchenko
 Arsenal | Ukraine Captain
 UNITED24 Ambassador

STAMFORD BRIDGE
SATURDAY 5TH AUGUST

A CELEBRITY FOOTBALL MATCH LIKE NO OTHER
 WITH EXTENDED HALFTIME SHOW IN AID OF UKRAINE

CHILD TICKETS FROM £15. ADULT TICKETS FROM £28
 BUY YOUR TICKETS NOW AT GAME4UKRAINE.COM

TOM WALKER PRETENDERS TOM GRENNAN MELANIE C

Захід у підтримку Благодійного фонду Девіда Нотта

ESTMINSTER

food fare in the town centre wonderful and my thanks go to in the organisation and the lers, many of whom sold out. d to take brownies back to are with my staff, but will ey Wine might have been ay.

minster attention rapidly pacted by RAAC. It was a ampshire County Council ity Council that they did not this constituency were rse vigilance is still needed.

one village hall that may clearly surveys will have eck. I have asked Ministers

Levelling Up what ailable for communities al hall might be affected.

ague Maria Miller had a te this week on Non-

s, which in too many silence whistle blowers. ce, the NHS or

tently campaigned for oted and policies to be ed staff to speak out

dreadful trial of Lucy there needs to be r people with concerns

es and have them taken NDAs is an important e it in Higher

pen everywhere. w this weekend,

own and country drizzly autumnal glorious sunshine

ill be glorious. l vets have advised ue to the forecasted f enjoying the Show

ly at home.

COLINE NOKES MP ent for Romsey and Southampton North

LETTERS

Event raised £1,650 to help train Ukrainian war doctors

MY husband David and our daughters were thrilled to be the guests of Christopher and Sarah Saunders-Davies who recently organised a most special afternoon at The Island House, Greatbridge.

Local institution Carlo's of Wellow served ice cream and we were entertained by the Romsey Ukelele Group and dynamic Ukrainian husband and wife duo Sasha and Victoria Milevskaya.

There was a strong feeling of solidarity with Ukraine and David and I were pleased to discuss the work of our charity, the David Nott Foundation, with fellow guests.

Motivated by the belief that well-trained doctors save more lives, we deliver training for doctors that helps them respond to complex trauma injuries inflicted by bombs and bullets.

Since Russia's horrific invasion of February 2022, the David Nott Foundation has trained over 300 Ukrainian surgeons and anaesthetists in life and limb-saving surgical techniques.

We have trained doctors from across that great nation;

LETTER OF THE

Earl Mountbatten memorial se

SINCE 1980 the Royal British Legion has held an annual memorial service for the First Earl Mountbatten in Romsey Abbey.

Last year the branch merged with the Royal British Legion Branch to become the Romsey Mountbatten Branch which is responsible for the Remembrance Service.

For the last few years this service has been restricted but we are now able to open it to a wider audience.

I would therefore like to invite all Royal British Legion members, veterans, current armed forces personnel, anyone with a connection to Earl Mountbatten or who just want to remember his life of Romsey and the area to attend this year's service.

Mykolaiv, Odesa, Dnipro, Zhytomyr, Lviv and Kyiv have been to the frontline of the war in Zaporizhzhia and Kharkiv. We deliver a teaching programme supported by cutting-edge simulation equipment.

Advertiser

personnel, anyone who
to Earl Mountbatten or anyone who
just want to remember Earl
Mountbatten's contribution to the
life of Romsey and the surrounding
area to attend this year's memorial

or by post to Editor, Hampshire Chronicle, 5 Upper Brook St,
Winchester, Hampshire, SO23 8AL.

All letters and e-mails must include full names and addresses
(anonymous letters will not be published), although these details
may be withheld from publication, on request.

Mykolaiv, Odesa, Dnipro, Poltava,
Mytomyr, Lviv and Kyiv. We have
been to the frontline cities of
Luhansk, Ilovizhnia and Kharkiv to
deliver a teaching programme
supported by cutting-edge
simulation equipment including

prosthetic hearts, kidneys, veins
and arteries.

A stunning £1,650 was raised
which will help us train many
more Ukrainian war doctors. Our
sincerest thanks to the good
people of this community who are

keeping Ukraine in their
thoughts.

ELLY
Co-founder and chief of
David Nott Foundation
1 Lyric Square

David Nott, Sarah Saunders-Davies and Elly Nott at The Island House. Image: Sarah Saunders-Davies

**TRADE
BUSINESS
OVER**

Find out more at
zoominleaflets.co.uk

Додаток 4.

Співпраця з аматорським оркестром Solent Concert Orchestra

Participation Report for Victoria Milevskaya (22nd November 2023)

I hereby confirm that Victoria Milevskaya has participated as a percussionist in three charity concerts for the Solent Concert Orchestra:

Saturday 18th November 2023, Autumn charity concert at Cornerstone United Reformed Church in Hythe

Saturday 10th June 2023, Summer charity concert at Bramshaw Village Hall

Saturday 11th March 2023, Spring charity concert at Chandlers Ford Methodist Church

Victoria attended rehearsals preceding each concert. She played a range of percussion instruments (including timpani), and was flexible, adapting competently to the needs of the orchestra and the conductor.

In addition Victoria proved herself to be an excellent team player, helping to set up and pack away instruments and support a fellow musician with limited mobility.

Simon Wilkins

Musical Director

Solent Concert Orchestra

Bramshaw Village Hall

Row Hill Cottage

Bramshaw

Lyndhurst

SO43 7JE

Додаток 5.

Літній благодійний ярмарок Primary Nursling School

Додаток 6.

Захід проведений в Eastleigh college, липень, 2023

Додаток 7.

Афіша Ukrainian Community Day at Minstead Study Centre,
28 жовтня 2023 року

You are warmly invited to a day of activities, food and community at Minstead Study Centre.

This is a no-cost event, with all food, activities and transport provided free of charge.

Community

The Ukrainian community from across the New Forest Area are invited to our centre for this event. We hope this is an opportunity to meet up with old friends, make new friends and contacts, take part in a range of activities for children and adults and have an enjoyable day in a beautiful location in the heart of the new forest.

Activity

There will be a large number of activities for children and adults to take part in during your visit, on our site and at Minstead Village Hall. Games, fire lighting, a climbing wall, many art and craft activities, pond dipping, music and dance. In addition, the beautiful site at Furzey Gardens will open all day for free visits too.

Food

There will be a large selection of delicious hot and cold food, and a range of soft drinks and coffees available all day.

Transport

For those that require it, transport can be provided from a number of locations in the New Forest to and from the Centre. For those who are able to travel by car, we have arranged car parking at the village hall, and minibus transport to shuttle people from the hall to Furzey and to our Centre.

RSVP

In order that we can plan the day, the food and the transport required, we will need to have a clear idea of who's coming. If you wish to come, please use the form accessed by the QR code below in order to register your places.

**RSVP BY
8TH OCTOBER 2023**

[HTTPS://FORMS.OFFICE.COM/E/65QW
E71QWB](https://forms.office.com/E/65QW-E71QWB)

